

Subbel

Gedenkschriften van Taxandria
Koninklijke
Geschied- en Oudheidkundigen Kring der Antwerpsche Kempen

PERIODIEKE UITGAVE
NIEUWE REEKS, III, 1930. — N° 2.

FOLKLORISTISCHE SPROKKELINGEN
UIT DE KINDERWERELD

**Rijmkes en Liedjes
uit Kinderspelen
TE TURNHOUT VERZAMELD**

door

E. H. J. NUYTS.

Gedenkschriften van Taxandria

Geschied- en Oudheidkundigen Kring der Antwerpsche Kempen

PERIODIEKE UITGAVE

NIEUWE REEKS, III, 1930. — N° 2.

FOLKLORISTISCHE SPROKKELINGEN
UIT DE KINDERWERELD

Rijmkes en Liedjes uit Kinderspelen TE TURNHOUT VERZAMELD

door

E. H. J. NUYTS.

Voorwoord.

Evenals andere tijden door andere zeden en gewoonten gekenmerkt worden, zoo ook zien we, na verloop van jaren, de gebruikelijke spelen der kinderen thuis, op school en op de straat, de plaats ruimen voor nieuwere, al houden dan de ééne ook langer stand dan de andere.

Op school, tusschen de lessen in, houden de grootere jongens hier en daar nog wel van het *barrespel* of *overloopen*, van *hoeri* of *goeri*: — ze kampen ook nog, in 't begin van het zomerseizoen, met de *marbels* in 't vierkant; — maar ze spelen niet zoo dikwijls meer in de o als voor 20 - 25 jaar, en we zien hen nog zelden, bij 't naar huis gaan, getwee of gedrieën met een grooten ijzeren of steenen kogel *narijzen*.

De meisjes, in hun vrije uren, houden nog wel graag *school*, en met hun poppenwinkel kunnen ze nog uren lang *moedertje* en *huishouden spelen*: dat schijnt hun ingeboren; en geen wonder, vermits ze in hun latere leven dit kinderspel in allergrootsten ernst moeten voortzetten. Maar de *bikkels* van vóórjaren komen bijna nooit meer te voorschijn.

Soms wordt er nog *verstoppertje* gespeeld, of, lijk men het noemen wil: *Piepenborgen* of *bedot*; *blinde koe* zag ik nog slechts enkele malen, en *stoeltje rip* niet ééns meer, sinds ik zelf het heb meegespeeld.

In dit bundeltje geef ik een verzameling gesproken en gezongen rijmkes die op zich zelf reeds een aangenaam tijdverdrijf, een gebaarspel of een heele spelhandeling in het kinderleven uitmaakten, — of waarmee de vaders en moeders destijds hun kleuters amuseerden. Tot het verzamelen daarvan werd ik gebracht door een folklore-prijskamp, een 15 tal jaren geleden door den Turnhout-schen Studentenkring: Eigen Kunst, Eigen Leven, tusschen zijn leden uitgeschreven, en voornamelijk door het Kempisch Kongres voor Geschiedenis en Folklore in September 1928 gehouden in het College te Gheel. Volledig is de verzameling natuurlijk niet, verre van daar: de vele vrienden die me bij het opteekenen van liedjes en rijmkes, en meer nog bij de spelbeschrijving behulpzaam waren, zeg ik hier van harte dank, en ik houd me steeds voor nuttige aanmerkingen en verdere uitbreiding dezer verzameling sterk aanbevolen.

Het zal den lezer wellicht opvallen, dat de meeste der aange-

haalde rijmkes en liedjes een stevig rythme bezitten. Verwonderen kan dat niet: rythme steekt den mensch in 't lijf, en bij kinderen komt dit het meest tot uiting doordat ze in de opvoeding nog niet geleerd hebben hun gevoelens en gewaarwordingen te bedwingen: de dansende groep straatbengels voor een opmarscheerende fanfares is daarvan een banaal bewijs geworden.

De moeders hebben daar ongetwijfeld veel toe bijgedragen met, van zoohaast de kinderen voor bewuste indrukken vatbaar waren, het rythmegevoel in hen wakker te schudden door allerhande rijmkes en liedjes op eenvoudige melodie, en waarin vooral sommige woorden, klanken of gebaren het kindergemoed zouden treffen: sommige daarvan sloegen een zoo diepgaanden indruk, dat ze lang in't geheugen werden megedragen en zelfs door de grootere meisjes later nog in 't zeeltje gesprongen.

Hoe het komt, dat niettegenstaande hun sterk-rythmisch element waardoor ze als speciaal voor de kleuters bestemd schijnen, die liedjes en spelen toch stilaan uit het gebruik verdwijnen?

De groote verandering der sociaal-economische levensvoorwaarden zullen daarvan wellicht de voornaamste oorzaak zijn. Voor een 30-tal jaren was er, veel minder dan nu, spraak van vrouwenarbeid op fabriek of atelier: de gehuwde volkswrouw bleef thuis en hield zich bezig met het huishouden en de kinderopvoeding. Sindsdien heeft de geweldige aangroei der industrie en de stijgende duurte van den handenarbeid haar in aanzienlijk getal reeds naar fabriek, atelier en bureel gelokt. Zoo heeft het jonge huishouden meer geldelijke inkomsten; maar blijft er voor de vrouw natuurlijk ook minder tijd over te besteden aan huishoudelijke bezigheden: de kinderopvoeding moet het dan dikwijls erg bezuren: die heeft weinig voordeel aan het hoogere inkomen, vooral waar dit grootendeels besteed wordt aan genotmiddelen en uithuizig vermaak. En als moeder geen tijd of geen lust meer heeft om haar kroost van jongs af aan, door den dag en door haar werk heen allerhande rijmkes voor te zingen, dan wordt daardoor zelf aan de eerste kinderjaren een heele voorraad rythmisch vermaak ontzegd.

Tevens zijn de kinderen zelf meer uithuizig geworden en zoeken onder hun kameraadschap ander plezier: hun spelen zijn meer sportief geworden.

En zoo is het te voorzien dat, na ettelijke jaren, nog vele van de hier aangehaalde en soortelijke spelen totaal zullen verloren gaan, niet enkel uit het gebruik, maar ook uit het geheugen, indien ze niet door reeds ouderen uit hun jeugdherinneringen nauwkeurig worden aangeteekend.

I.

Het Kinderrepertorium.

1. Aftelrijmkes.

Vooraleer het spel aanvangt, wordt er aangeduid wie het in gang moet zetten. Daartoe hebben de kinderen, onder vele andere middeltjes, ook aftelrijmkes. Sommige daarvan worden gezongen, andere enkel opgezegd; maar steeds sterk-rythmisch; sommige zijn guitig, andere hebben volstrekt geen zin; en dit komt wellicht hieruit voort, dat kindermonden de woorden veelal radbraken, zoodat er dan, bij het van mond tot mond voortleeren, van den oorspronkelijken tekst dikwijls niet veel verstaanbaars meer overblijft.

Bij het aftellen staan al de meespelende kinderen in een kring, en de jongen of het meisje dat het aftelrijmke opzegt, wijst met den vinger op iedere sterke lettergreep, of juister: op iederen klemtoon het volgende kind uit den kring aan, en drukt hem daarbij — soms tamelijk hard — op de borst. Het kind dat op den laatsten klemtoon aangewezen wordt is «er aan» en moet het spel beginnen.

1. || $\frac{3}{5 \quad 5 \quad 5}$ [$\frac{3}{6 \quad 6 \quad 6}$ | $\frac{\quad}{5 \quad 5}$] $\frac{\quad}{2 \quad 2}$ ||

Rommelen,	rommelen	in den	pot.
Waar is	Klaas en	waar is	zot.
Zot is	in zijn	stalle-	ken. Wat
doet hij			daar? Daar
speelt hij	met zijn	balle-	ken. Wat
is hij	daar ver-	lo-	ren?
Alle-	bei zijn	oo-	ren.
Zegt	dat hij	thuis	komt; hij
zal er	wat van	hoo-	ren.

5 5 6 $\frac{\quad}{5 \quad 5}$ $\frac{3}{5 \quad 5 \quad 5}$ 6 5 .
Pif, poef, paf! Slaagt de koei haren kop af.

$\frac{\quad}{5 \quad 5}$ $\frac{\quad}{5 \quad 5}$ 5 $\frac{\quad}{5 \quad 5}$ 5 $\frac{\quad}{5 \quad 5}$ 5 $\frac{\quad}{5 \quad 5}$
Scheuteltje ge- vie- ren, ge- vij- ven, ge- zessen, ge-

|| 5 5 5 | 5 5 5 | 5 5 5 | 5 5 5 5 ||
 messen, ge- malen, ge- pa- len, de pispot, aan zijn

|| 5 5 5 5 | 5 4 4 6 | 5 4 4 6 | 5 5 ||
 gat ge- malen. I pi- ka- li I pi- ka- lo. vuil Jo.

Die aftelt, maakt bij den eersten regel met de rechterhand viermaal een cirkel in den kring der speelgenooten. als wou hij ze allen onder mekaar rommelen; van af den tweeden regel begint hij zijn makkers één voor één aan te wijzen: eerst die links nevens hem staat, en zoo voort. Die op 't einde « Jo » treft, is « er aan ».

Te Turnhout wordt na de woorden:

« Slaagt de koei haren kop af »

dikwijls ingelascht:

« in het Heilig Graf,

dan komt zij er eerlijk en rechtveerdig van af ».

Vele aftelrijmkes beginnen met den uitroep: « Boef », waaronder de afteller de rechtervuist plots in den kring vooruitsteekt. Naderhand worden de makkertjes wêr, als hooger, beurtelings met den vinger aangewezen. B. v:

2.

Boef!

Ik ging naar den winkel,

ik kocht daar een brood:

ik kreeg daar een kaartje,

een wit of een rood.

Hebt gij rood?

Ja, madam, ik heb rood.

In dit aftelrijmke worden al de lettergrepen beklemtoond en goed - van - elkaar - afgescheiden uitgesproken. Die 't laatste woord « rood » treft, moet rood laten zien, aan zijn kleederen of elders op zichzelf; kan hij het niet, dan is hij « er aan ».

Dit rijmke wordt steeds hernomen totdat er iemand getroffen wordt die « geen rood heeft ».

3.

Boef!

Ik en Jantje

zaten in een mandje:

Jantje riep: ik ben het niet!

Maar Mietje zei: gij zijt het wel!

4.

Boef!

Hi, ti, hè.

hi, ti, hè.

Boetepestenaken. (= boeren. pastinaken?)

Hi, ti, hè.

Dit en volgend aftelrijmke werden me voorgezegd door eenige leerlingen der lagere afdeeling van het H. Graf. Zouden beiden misschien geen uitheemschen oorsprong hebben? Of ontstaan zijn onder den invloed der vele Hongaarsche kinderen die na den oorlog in onze streek een onderkomen vonden?

5.

Boef!

|| 1 3 5 5 5 | 6 5 4 3 1 | 1 3 5 5 5 |
Im pom pi, poede- ni poe- de- nas- ka, Im pom pi poede-

|| 6 5 4 3 0 | 3 3 3 3 3 0 | 3 3 3 3
ni poede- na. Okke bonne amie, chère bonne

|| 3 0 | 3 3 3 0 ||
a-mie. Bom bom bom.

Klemtoon op elken tijd van de maat die niet gerust wordt.

6.

Jantje was den stal aan 't kuischen.

Raad eens wat hij vond?

Het was een rooden balletje;

hij stak het in zijn mond.

Foei! zei Jantje, het is paardenstr...

Beklemtoonens volgens het rythme. In het laatste woord worden de drie lettergrepen elk afzonderlijk beklemtoond.

7.

Onder ne grunen boem

daar lag ne grune str...;

den duvel kwam hem halen

in zijn bloote k...

Heb d' hem niet zien loopen

met zijn kromme pooten?

Heb d' hem niet zien gaan

met zijn holleblokken aan.

Naar mijn weten wordt het woord « holleblokken » te Turnhout niet gebruikt, tenzij in dit en volgend aftelrijmke; blokken worden er over 't algemeen « klonen » (= klompen) genoemd.

8. 1-2-3-4-5-6-7-8-9-10.

Hedde geene wolf in 't bosch gezien?

Heddé 'm niet zien loopen

met zijn kromme pooten?

Heddé 'm niet zien gaan

met zijn holleblokken aan.

9

Onder de tafel

lee een wafel;

die de wafel

nie en mag,

zegt de wafel

goeiendag.

Goeiendag, wafeltje!

I-pikali,

I-pikalo,

vuil Jo.

(= ligt,

vroeger: leyt).

10.

Antje-bolantjen

is altijd ziek,

in de week, maar 's Zondags niet.

's Zondags zit hij op den trap

met een telloorken rijstpap.

Van dit aftelrijmke kennen de kinderen nog twee varianten, nl:

a) Heintje-bobijntjen

is altijd ziek...

en

b) Luie Piet is altijd ziek,

uitgenomen 's Zondags niet.

's Zondags gaat hij pintjes drinken,

en 's werdags ligt hij in zijn bed te stinken.

(= 's weekendags).

11.

Wie heeft er in den pot gesch...?

Ik of gij?

Gij, vuil beest, gij stinkt.

In dit rijmke worden alle lettergrepen beklemtoond, evenals bij de volgende drie:

Bij sommige aftelrijmkes zou kunnen aangemerkt worden dat de kinderen niet steeds zeer kieschkeurig zijn in 't gebruik van woorden. Inderdaad: maar we mogen daarbij niet vergeten dat voor kinderen van het gewone volk, wier opvoeding nog maar halverwege is, de woorden niet zoozeer tot de verbeelding spreken, en dus niet zoo'n sterk-uitgesproken onkiesch karakter hebben: voor hen, misschien meer dan voor wie ook geldt de spreuk: *naturalia non sunt turpia*.

12. Hoeveel zijde gij gewezen?

Zoo luidt de vraag van den afteller, met den klemtoon op elke lettergreep; en nadat die de laatste lettergreep trof, zijn antwoord gegeven heeft, b.v. acht! (dit antwoord blijft altijd beneden het tiental), wordt er voort afgeteld, eerst met de laagste tien tientallen en dan voort met de eenheden tot aan het gekozen getal: tien, twintig, dertig, veertig, vijftig, zestig, zeventig, tachtig, negentig, honderd. Eén, twee, drij, vier, vijf, zes, zeven, acht! (met één klemtoon per getal).

13. Ons Lievrouwken heeft gezegd
dat gij er aan moet zijn.

14. Ons Lievrouwken heeft een hemdeken aan.
Hoeveel knoppen staan daaraan?

(Die de laatste lettergreep treft, zegt een getal, ook boven de 10 naar verkiezen; en de afteller herneemt van af: één, twee... tot aan het gekozen getal.

15. Onder ons gezessen,
maar ik toch niet;
gij zult er aan zijn,
maar ik toch niet!
Onder ons gevijven,
maar ik toch niet...
Onder ons gevierden...

Dit rijmke begint met het getal medespelers, en telt gedurig af tot aan:

« onder ons getweeën... »

Die « niet » treft op 't einde van elken vierden regel is vrij; die er op 't laatst alleen overschiet is er dus aan.

16. Hölleken, bölleke, riebishölleke;
hölleken, bölleke, knol!

Dit aftelrijmke wordt gebruikt, wanneer de speelgenooten in twee kampen moeten verdeeld worden. Ieder steekt zijn twee vuisten vooruit in den kring, en de afteller slaat bij elken klemtoon met zijn rechtervuist beurtelings op de vuisten zijner makers. De vuisten die « knol » treffen, tellen niet meer mee en worden ingetrokken. Als iemand op zijn twee vuisten getroffen is, gaat hij buiten den kring, de eerste rechts, de tweede links, om zoo de twee kampen uit te maken. De afteller slaat zichzelf met de rechtervuist op den linker- en ook op de borst.

2. Zeeltje springen.

Geen spel werd in 't seizoen (September-October, zoolang als het weder het toeliet) meer beoefend dan koord-springen. Niet enkel door de meisjes, gelijk thans; ook de jongens deden er aan mee; en dan deden ze 't in één groep. met vijftien, twintig tegelijk in één groot, dik zeel, dat door twee sterke kerels aan elk uiteinde moest gedraaid worden: want trekken moesten ze aan zoo'n zeel van twaalf tot vijftien meter soms, om het niet te ver op den grond te laten sleepen. Wie bij 't springen op de koord trapte en daardoor het spel stop zette, moest een der draaiers komen aflossen.

De meisjes sprongen ook in kleine groep: twee draaisters en één springster; als die « af » was, moest ze eene der draaisters aflossen die op haar beurt in 't zeeltje mocht; — Ze sprongen ook op hun eentje, en draaiden zelf hun koord; want heel der buurten mocht ge afzoeken, ge zoudt geen enkel meisje in de school-jaren gevonden hebben, dat haar zeeltje niet had.

Zeeltje springen gebeurde op veelerlei verschillende manieren: op twee voeten tegelijk, — op overhanden voet, — met plooiën van de rechterknie bij overhanden sprong, — in trippeldans met hooge sprongen afgewisseld; — het zeeltje nu eens rechts, dan eens links nevens 't lichaam gedraaid zonder er door te springen, enz... En ondertusschen werd er menig vooisje gezongen.

1. || 3 4 | 5 5 3 4 | 5 5 3 4 | 5 5
 Jacques- li- ne, kom maar binnen, pakt ne stoel en
- || 6 5 | 4 , 2 3 | 4 4 2 3 | 4 4 2 3 |
 zet u neer; 'k Zal u geven 'n tas- je kof- fie en daar-
- || 4 4 5 4 | 3 || D. C.
 bij 'ne pis- to- lee.

Dit liedje wordt bij 't zeeltje springen op dezelfde wijze steeds driemaal herhaald, maar telkens met verschillenden sprong: eerst, bij elke lettergreep een lichten sprong maar op overhanden voet; — dan met de twee voeten samen een sprong op de eerste

helft van elken tijd, dus op elke overhande lettergreep, en tusschen in op elk zwak deel van den tijd, d.i. op de andere lettergrepen een sprong op den rechtervoet alleen, terwijl de linkervoet naar achter opgehooft, en dus het linkerbeen geplooid wordt: — eindelijk op de twee voeten samen op elke sterke lettergreep, maar zonder tusschensprongen op de zwakke. Heel de driesprong wordt herhaald totdat de springster « af » is.

2. $\begin{array}{c} \parallel \\ \overline{5\ 5} \ \overline{5\ 5\ 5} \ 5\ 7 \mid \overline{2\ 2} \ \overline{2\ 2} \ 5\ 0\ 2 \end{array}$
'k Kwam Ce- ci- li- a te- gen aan de water kant, met

$\begin{array}{c} \parallel \\ \overline{5\ 5} \ \overline{5\ 5} \ 5\ 7 \mid \overline{2\ 2\ 2} \ \overline{2\ 2} \ 5\ 0 \end{array}$
rooskens op haar schoentjes, bloemekens in haar hand.

$\begin{array}{c} \parallel \\ i\ i\ 6\ 6 \mid 7\ 7\ 5\ ' \ 5 \mid 6\ 6\ 4\ 2 \mid 2\ 0\ 0 \end{array}$
Zij- de gij Ce- ci- li- a? of zij- de gij de bloem?

$\begin{array}{c} \parallel \\ \overline{i\ i} \ \overline{6\ 6} \ \overline{7\ 7} \ \overline{5\ ' \ 5} \mid \overline{6\ 6} \ 4\ 2\ 5\ 0 \end{array}$
Neen, ik ben Ce- ci- li- a. — Wel draaid u dan eens om!

Springen op overhand voet, — één sprong op elken tijd van de maat. Herhalen totdat men « af » is

Soms geeft men aan elke lettergreep uit de laatste twee zinnen een heelen tijd in plaats van een halven. Soms ook voegt men er als slot, eveneens op de sol te zingen, nog bij: Rozeblom.

Als herhaling van dit liedje wordt er dikwijls een variante gebruikt, nl.:

3. $\begin{array}{c} \parallel \\ \overline{5\ 5} \ \overline{5\ 5} \ 5\ 7 \mid \overline{2\ 2} \ \overline{2\ 2} \ 5\ 0 \end{array}$
'k Kwam er eenen tegen met ne lange frak,

$\begin{array}{c} \parallel \\ \overline{5\ 5} \ \overline{5\ 5} \ 5\ 7 \mid \overline{2\ 2} \ \overline{2\ 2} \ 5\ 0 \mid i \end{array}$
schoentjes naar de mode en nen diepe zak. 't Was

$\begin{array}{c} \parallel \\ i\ 6\ 6 \mid 7\ 7\ 5\ 0 \mid \overline{i\ i} \ i\ 6\ 6 \mid 7\ 7 \end{array}$
er ee- nen van pa- pier Sui-ke-ren bollen en ple-

$\begin{array}{c} \parallel \\ 5\ 0 \mid 5\ 5\ 5\ 5 \mid 5\ 7\ 0 \mid 2\ 2\ 2\ 2 \end{array}$
zier. Als ge wat moet heb-ben, gaat dan naar So-

|| 5 0 0 5 | i i 6 6 | 7 7 5 5 | 6 6
fie. So - fie, die hee een rammeltje, een rammel-

|| 4 2 | 2 2 7 ' 7 | i i 6 6 | 7 7 5 ' 5 |
tje, een rammeltje; So - fie die hee een rammeltje, een

|| 6 . 2 . | 5 0 0 0 ||
ram- mel- tje.

Florimond Van Duyse geeft in het « Nederlandsch Liederboek uitgegeven door het Willemsfonds » (Gent 1895) 2° deel, bl. 93, een 14 regelig Cecilia-lied op een gansch andere melodie, maar waarvan de eerste 4 regels bijna woordelijk dezelfde zijn als die van ons springliedje. Ernest Closson nam het over in zijn « Chansons populaires des Provinces Belges », (Brussel, Schott) bl. 74, en noemt het naar Van Duyse « un des spécimens les plus remarquables et les plus répandus de la lyre populaire néerlandaise, objet de nombreuses paraphrases artistiques ». Die melodie zou voortkomen van een italiaansch ballet uit het begin der XVIIe eeuw.

Zou er oorsprongsverband bestaan, en welk, tusschen dit Cecilia-lied en ons springvooisje?

4. || 2 2 | 5 ' 7 7 5 ' 4 5 | 6 5 4 3
Gin- der wijd, gin- der wijd, rijdt een seesken, rijdt een

|| 3 2 ' 2 2 | 5 ' 7 7 5 ' 4 5 | 6 6
seesken; gin- der wijd, gin- der wijd, rijdt een Seesken

|| 3 4 5 0 ||
op den dijk.

Eén sprong per tijd in iedere maat, telkens op overhanden voet.

Wijd: = ver.

Seesken = verkleinwoord van sees = sjees, t. t. z.: tweewielig rijtuig op riemen.

Den dijk = opgehoogde aarden dam. Buiten de dijken langsheen de vaart, zijn er rond Turnhout verschillende wijken die « dijk » heeten, o.a. de Mattenbergdijk, voorbij de Meirgoiren tusschen de vaart en den steenweg op Tilburg; — de Kleine-Reesdijk op het achterste Zevendonk, dwars over den steenweg op Kasterlee; — de Veedijk, voorbij Papenbrugge, midden tusschen den

spoorweg en den Zevendonkschen steenweg: —de Dijkzijde, naast de Broekzijde, halfweg Oud-Turnhout, ten zuiden van den steenweg. Maar « den dijk » noemen ze te Turnhout algemeen het begin der Merodelei, tusschen den Zeshoek en het Statieplein.

5. $\parallel \begin{array}{c} 5 \quad \overline{1 \quad 3} \quad | \quad 5 \quad 5 \quad 1 \quad , \quad | \quad \overline{1 \quad 1} \quad \overline{7 \quad 6} \end{array}$
 Sa- ra! mijn broek valt af! 'k Kan ze niet meer

$\parallel \begin{array}{c} \overline{6 \quad 5} \quad | \quad \overline{1 \quad 1} \quad \overline{7 \quad 6} \quad \overline{6 \quad 5} \quad | \quad 5 \quad \overline{1 \quad 3} \quad | \quad 5 \quad 5 \quad 1 \quad , \end{array}$
 hauwen, 'k Kan ze niet meer hauwen, Sa- ra, mijn broek valt af.

$\parallel \begin{array}{c} \overline{1 \quad 1} \quad \overline{7 \quad 6} \quad \overline{6 \quad 5} \quad \overline{5 \quad 5} \quad | \quad \overline{6 \quad 6} \quad \overline{7 \quad 7} \quad \overline{1 \quad 0} \end{array}$
 't Kan ze niet meer hauwen, want de knop die is er af!

Op elken tijd der eerste maat één sprong, op de twee voeten samen, maar telkens het zeeltje viermaal zeer snel draaien. Id. op de 5e maat. Op elke der andere maten vier lichte sprongen op overhanden voet, en 't zeeltje telkens eenmaal draaien.

6. Rozinde!
 Eén — rozinde,
 twee — rozinde,
 drij — rozinde,
 vier — rozinde, enz... totdat men « af » is.

Op 't beginwoord: een sprong per lettergreep, telkens op overhanden voet. Dan sterk drukken op elk der getallen: één. — twee. — drij, — enz. — en één grooten sprong maken op de twee voeten samen op elk van die getallen, en ondertusschen het zeeltje tweemaal snel draaien. Op « rozinde » telkens herhaald zijn er twee sprongen: een op den rechtervoet met achterwaarts opgeheven linkervoet bij de lettergreep RO, en een op de twee voeten samen bij de lettergrepen « ZINDE ».

7. $\parallel \begin{array}{c} 5 \quad 5 \quad 5 \quad 2 \quad | \quad 5 \quad 6 \quad 7 \quad 5 \quad | \quad 5 \quad \overline{5 \quad 5} \quad 5 \quad 2 \end{array}$
 Een, twee, drij, vier, vijf, zes, ze- ven. Waar zijde gij zoo

$\parallel \begin{array}{c} 5 \quad 6 \quad 7 \quad 5 \quad | \quad 5 \quad 5 \quad 5 \quad \overline{2 \quad 2} \quad | \quad 5 \quad 7 \quad 2 \quad 0 \end{array}$
 lang ge- bleven? Hier en daar en ik weet niet waar:

$\parallel \begin{array}{c} 2 \quad 2 \quad 2 \quad \overline{2 \quad 2} \quad | \quad 2 \quad 2 \quad 5 \quad 0 \end{array}$
 in de lange Be- gijnenstraat.

Tamelijk vlug: een sprong op elken tijd van de maat, maar op overhanden voet. Voor de laatste twee maten: twee hooge sprongen per maat op de twee voeten samen, terwijl het zeeltje telkens driemaal rondgedraaid wordt.

Dat dit liedje specifiek lokaal-Turnhoutsch is, blijkt voldoende uit de vermelding van de « lange begijnenstraat ».

8. || 5 5 5 2 | 5 6 7 . | 7 6 6 . ' |
 De lanteeren van de Merkt, zie(t) zoo zwart,
 || 7 5 5 . ' | 5 5 5 2 | 5 6 7 . |
 zie(t) zoo zwart, De lantee-ren van de Merkt
 || 2 . 2 . | 5 . 0 0 ||
 zie(t) zoo zwert.

Eerste, tweede, vijfde en zesde maat: trippelsprong op overhanden voet, gevolgd door twee lichte sprongen, nl. voor den tweeden tijd op den rechtervoet, met achterwaarts opgeheven linkervoet; en voor den derden weer op de twee voeten samen. De laatste twee maten: op elke lettergreep een hoogen sprong op beide voeten, terwijl het zeeltje telkens driemaal gedraaid wordt.

9. || 5 . 6 5 3 | 5 . 6 5 5 3 | 1 1 7 6
 Pa, ra-pluke, pa-ra-solle-ke, Eenen voor den
 || 6 5 5 | 6 6 7 7 i' i | i 0 0 0 ||
 regen en eenen voor de zon! Par-don!

Een sprong per tijd in elke maat, op overhanden voet; maar op beide voeten samen onder het woord « pardon », terwijl op « par » het zeeltje driemaal gedraaid wordt.

10. || 6 | i i i . 7 | 6 6 6 . 5 | 4 4
 A-rot-si ka, de meu-len draait, den ezel
 || 5 4 | 3 . 0 7 | 2 2 2 . 1 | 7 7 7 . 6 |
 schèt bon-bon. Wij komen hier met veel plezier van
 || 5 5 6 7 | i . . || D. C.
 En-ge-land naar hier.

Bij dit liedje wordt het springen op elke maat steeds op dezelfde manier uitgevoerd: bij de eerste lettergreep een hooge sprong op beide voeten; bij de tweede een lichte sprong op den rechtervoet, terwijl de linkervoet achterwaarts opgehooft wordt; bij de derde lettergreep weer een lichte sprong maar op beide voeten en dan wipt men weer hooger op voor den sprong op den eersten tijd der volgende maat, terwijl men het zeeltje tweemaal draait op den vierden tijd van elke maat.

11. || 5 | 3 3 3 . 3 3 . 3 | 3 . 2 3 . 4 |
 En laat ons sa- men ee- ne wan- de ling gaan

|| 5 . 5 | 6 5 4 3 4 . 4 | 5 4 3 2 3 |
 doen, al in het jeugdig groen, al in het jeugdig groen,

|| 5 | 3 3 3 . 3 3 . 3 | 3 . 2 3 . 4 5 . 5 |
 En laat ons sa- men ee- ne wan- de- ling gaan doen, al

|| 7 . 6 4 2 | 1 . . 0 ||
 in het jeugdig groen.

Twee kameraadjes — het eene mèr, het andere zonder zeeltje — ontmoeten mekaar, en nauwelijks zijn ze bijeen of ze geven mekaar de hand, en hand in hand zetten ze al dansend in eenzelfde zeeltje hun wandeling samen voort.

Trage sprongen, maar twee in elke maat, nl. op den eersten en op den derden tijd, telkens op overhanden voet; — dus eveneens maar traag het zeeltje draaien!

12. || 1 3 | 5 5 5 4 | 3 ' 3 3 | 3 2 2 4 |
 Poosje, poosje, rap, rap, rap. Laat ze vliegen, laat ze

|| 6 5 ' 1 3 | 5 5 5 4 | 3 ' 5 5 | 7 6 |
 vliegen. Poosje, Poosje, rap, rap, rap, laat ze vlie- gen

4 2 | 1 0 ||
 op den trap.

Twee draaisters en een springster zijn er noodig bij dit vooisje, want het gaat in snel tempo; twee sprongen per maat, telkens

op overhanden voet. In de herhaling springt men in dezelfde maat, doch op de twee voeten samen.

Op dezelfde zangwijze leerden de allerkleinsten in de school reeds zingen, maar traag, zeer traag, omdat alle begin moeilijk is, en vooral een nieuw liedje leeren aan drie- of vierjarige kleuters — die er voor staan weten dat best:

13. Ons Lievrouwken is zoo schoon
 In den hemel, in den hemel; (met een orgelpunt
 op het tweede « hemel »).
 Ons Lievrouwken is zoo schoon
 In den hemel op haar troon.

De grootere meisjes springen dit natuurlijk ook in 't zeeltje, juist gelijk het voorgaande nummer en in hetzelfde snel tempo. En op dezelfde zangwijze maar nu drieledig gerythmeerd springen ze eveneens:

14. || 1 . 3 | 5 . 5 5 5 4 | 3 ' 3 3 3 |
 Pind- job hee pa- tat- ten ge- zet, ach- ter den
 || 3 . 2 2 2 4 | 6 5 ' 1 . 3 | 5 . 5
 meu- len, achter den meu- len. Pind- job hee- pa-
 || 5 5 4 | 3 ' 5 5 5 | 7 . 6 4 . 2 | 1 0 ||
 tat- ten ge- zet, achter den meu- len, zon- der vet.

Dit liedje werd nochtans meer hand-in-hand in den ronde gedanst, dan wel in 't zeeltje gesprongen.

15. || 1 3 | 5 . 6 5 4 | 4 3 1 2 | 3 . 5
 J'ai é- té, 't is twa- lef u- ren, j'ai é- té, we
 || 4 3 | 2 . ' 1 3 | 5 . 6 5 4 | 4 3 1 2 |
 gaan naar huis; j'ai é- té, pa- tat- ten e- ten en daar-
 || 3 . 3 2 2 || 1 . | 5 5 | 5 2 | 4 4 |
 bij een stukske vleesch. Waar is mij- ne mel- lek-
 || 4 4 4 | 3 3 | 3 3 3 | 2 2 | 2 . | 5 5 |
 pot? en hij is ka- pot, en hij is ka- pot. Waar is

|| 5 2 | 4 4 | 4 2 2 | 3 . | 4 . | 5 0 ||
 mij- ne mel- lek- pot? en hij is ka- pot.

In het eerste deel van dit vooijsje zijn er drie sprongen per maat: één op elken tijd, telkens op de twee voeten samen. In het tweede deel: « Waar is... » weer één sprong per tijd, maar met een rust op den tweeden tijd van elke overhande maat; en tevens zijn dan nog de sprongen verschillend: nl. de eerste hoog en op de twee voeten samen, — de tweede minder hoog en op den rechtervoet alleen met achterwaarts opheffen van den linker, — de derde weer minder hoog en op de twee voeten. En op den vierden tijd wipt men weer omhoog voor den volgende sprong, terwijl het draaien iets of wat vertraagt. Op elke van de laatste drie maten eindelijk: één hooge sprong, met telkens maar één draai van 't zeeltje.

Bij dit spelletje hooren, evenals bij het voorgaande, steeds twee draaisters buiten de springster.

16. || 4 4 4 6 | 4 . . 6 | 4 . . 6 |
 Un, deux, trois, tou- jours, tou- jours, ma

|| 6 . 5 ' 6 | 5 . 4 ' 6 | 4 . . 6 | 4 . . 6 |
 mè- re, ma mè re, tou- jours, tou- jours, ma

|| i i 7 5 | 4 . 0 0 ||
 mè re des a- mours.

Tamelijk vlug: de eerste maten zooals volgt: drie sprongen: eerste tijd tamelijk hoog op beide voeten: tweede tijd minder hoog, op rechtervoet alleen met achterwaartsch opheffen van den linker; derde tijd eveneens minder hoog maar weer op beide voeten. Op elk van die tijden 't zeeltje draaien: op den vierden tijd geen sprong of geen draai. De laatste twee maten: een sprong en twee draaien op elken beklemtoonden tijd.

Evenals in 14 en 15 twee draaisters en een springster.

AANMERKING:

1) Evenals de meisjes, zooals blijkt uit de laatste twee nummers, « in 't Fransch » kunnen zeeltje springen, zoo spelen ze ook « in 't Fransch » met den bal, nl. zooals volgt, terwijl ze bij elk regeltje den bal, van op ongeveer een meter afstand en op een hoogte van iets boven hun aangezicht, tegen den muur botten en hem

dan terug vatten, en ondertusschen stipt uitvoeren wat de tekst hun oplegt:

A l'ordinaire,
 sans bouger,
 sans rire,
 (sans parler); (mag niet gesproken worden)
 sur un pied,
 sur l'autre pied;
 dans une main,
 dans l'autre main;
 fait devant, (de twee handen in mekaar kletsen),
 fait derrière, (vóór het lichaam, en achter).
 fait devant et derrière; (voor en achter het lichaam)
 en haut, (id. op de hoogte van het gelaat),
 en bas, (id. van den buik),
 en haut et en bas; (van het gelaat en van den buik).
 le petit moulin, (moleken met de handen v. 't lich.)
 le grand cercle, (zijdelijksche cirkel met beide handen)
 tour du monde. (volledige lichaamsomkeer).

En terwijl de balspeelster het Fransch naar Vlaamsche kindergewoonte om ter meest radbraakt, doen haar vriendinnetjes hun uiterste best om haar te doen « af zijn », met haar te doen bewegen, lachen, spreken, enz... in tegenstrijd met wat de tekst gebiedt.

2) In Vlaamsch-Fransch mengelmoes zingen ze nog:

|| 1 1 1 3 5 5 5 | 6 6 5 | 4 4 4
 Hedde niet gezien, n'a- vez vous pas vu- drij dik- ke
 || 3 3 3 3 | 2 2 2 2 1 ||
 boeren onder ee- nen pa- ra- plu.

En eveneens op dezelfde wijze:

Hedde nie gezien — n'avez-vous pas vu —
 mijn klein hondjen — is perdu.
 't Is gelooopen — langs de rue,
 met e steertjen — aan zijn cu (= cul, = achterwerk).

3. Gelegenheidsliedjes.

Bepaalde tijdstippen in het jaar hebben voor de kinderen hun bijzondere gemakkelijkheden met soms spel en lied. Buiten die gelegenheden hoort men die liederen nooit.

1. NIEUWJAAR EN KERSTMIS.

Op oude- en nieuwjaarsavond gaan de kinderen in kleinen of grooten groep van huis tot huis op den bedel. Als ze ergens gebeld of aangeklopt hebben, blijven ze heel stil en zwiĳgend staan; maar zoo gauw de deur open gaat, steekt de dichtbijstaande zijn voet in de kier opdat ze niet zou kunnen toegeslagen worden. En dan zingen ze alle uit één mond, bv.:

	<u>5</u>	<u>5</u>	<u>6</u>	<u>6</u>		<u>5</u>	<u>2</u>	<u>0</u>		<u>5</u>	<u>5</u>	<u>6</u>	<u>6</u>		<u>5</u>	<u>2</u>	<u>0</u>	
	Nieuwe	jaar-	ke			zoe-	te,			't	verken	hee	vier		voeten;			
	<u>5</u>	<u>5</u>	<u>5</u>		<u>5</u>	<u>4</u>	<u>6</u>		<u>5</u>	<u>5</u>	<u>5</u>	<u>5</u>		<u>6</u>	<u>2</u>	<u>5</u>	<u>0</u>	
	vier	voeten			en	ne	kloon,		ik	ben	on-	ze		va-	ders	zoon.		

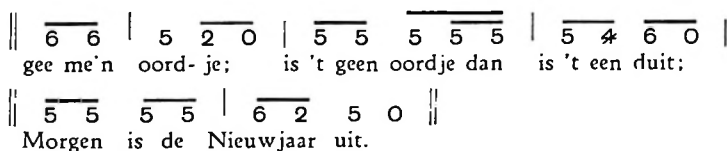
De meisjes veranderen de laatste twee regels in:

« vier voeten en e fleschke,
en ik ben ons moeders meiske ».

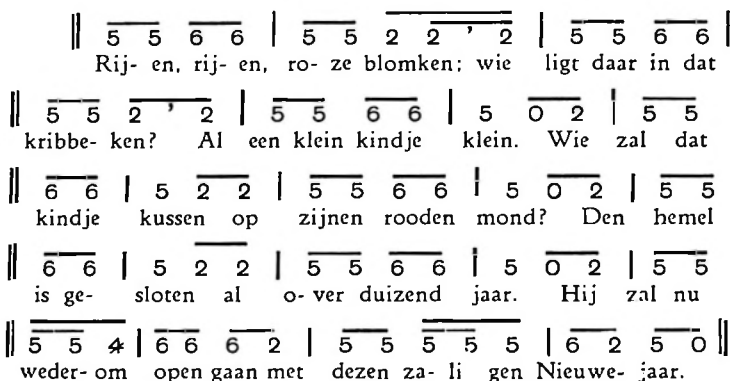
En dan krijgen ze doorgaans wat centen of moppen; ook wel wafels die in sommige huizen speciaal voor de gelegenheid gebakken worden.

2). Voorgaande tekst wordt afgewisseld door het volgende nog duidelijker « krijg-liedje » op dezelfde voois:

	<u>5</u>	<u>5</u>	<u>6</u>	<u>•</u>	<u>6</u>	<u>6</u>		<u>5</u>	<u>5</u>	<u>2</u>		<u>5</u>	<u>5</u>	<u>6</u>	<u>6</u>		
	Nieuwe-	jaar-	ken		in			't	Ha-	ge-	land,	't	verken	hee	ze		
	<u>5</u>	<u>5</u>	<u>2</u>	<u>•</u>	<u>2</u>		<u>5</u>	<u>5</u>	<u>6</u>	<u>6</u>		<u>5</u>	<u>2</u>	<u>0</u>		<u>5</u>	<u>5</u>
	g—	ver-	brand,	van			achtren	aan	ze			port-	je			Moeder	

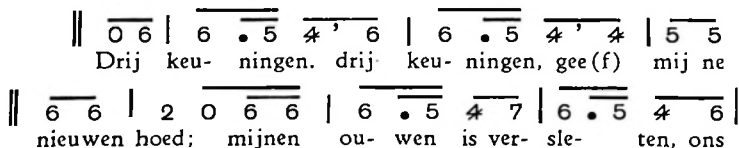

3. Evenals in onze oude kerstliederen de Geboorte en de Besnijdenis dikwijls samen behandeld worden (cf. Flor. Van Duysse: Het Oude Nederlandsche Lied, — en Dit is een suiverlyck boeckxen); Zoo is er in menig lied uit het kinderrepertorium ook verband gelegd tusschen de Kerstmis- en de Nieuwjaarsviering; bv. in dit bedellied, nog op dezelfde wijze als de twee voorgaande:

4. DRIEKONINGEN.

Op 6 Januari trekken ze « in drie koningen » verkleed, — en met den onmisbaren zwarten koning erbij — omring door hun gevolg — plechtig door de straten. Zulk een stoet zingt wel, maar bedelt niet; 't zijn alleen de niet-verkleeden die op driekoningen van deur tot deur « voor den krijg » zingen.

|| 6 . 5 4 7 | 6 . 5 4' 4 4 | 5 5 5 5 |
Moe- der mag 't nie we- ten; on- ze vader he- get

|| 6 6 6 | 6 6 6 | 2 0 ||
geld op den roos- ter ge- teld.

Cfr. een bewerking hiervan door Lodew. Mortelmans in zijn « Vlaamsche Volksliederen voor de Jeugd » (uitgave « Voor God en Volk », Huidevettersstraat 21, Antwerpen) Nr 2.

5. Volgend Driekoningenlied is ongetwijfeld getronkeerd, vermits het de drie koningen op reis maar tot bij Herodes brengt; toch heb ik er nooit of nergens meer van gehoord dan deze 5 strofen:

|| 0 0 2 | 7 7 7 6 | 5 5 5 5 |
1. Drij ko--nin- gen, drij ko- nin- gen, wij

|| 5 4 5 | 6 . 0 2 | 6 6 5 | 4 4 3 |
ko- men zoo ver; wij hebben ge- zien in 't

|| 2 3 4 | 5 . 0 ||
Oosten die ster.

2. Die ster, die ster,
blijf stil en blijf staan;
gij moet (er) met ons
naar Bethlehem gaan

3. Naar Bethlehem, naar Bethlehem
in eenen stal,
waar dat Maria
met 't klein kindje zal. (= zat).

4. Ze zien zwart, ze zien zwart,
ze zijn onbekend;
het zijn der drij
van 't zwart riment. (sic).

5. Ze klopten, ze klopten
op Herodes zijn deur;
Herodes de koning
kwam zelfefer veur.

6. Merkwaardig is de « *Keerskenscians* » waaraan ook de ou-
deren op driekoningenavond meêdeden. Tafel en stoelen worden
op zij geschoven: midden op den vloer staat een brandend kaars-
ken in een blaker; en hand aan hand danst heel het gezelschap
daarrond al zingend:

	<u>5 . 5</u>	<u>5 5 5</u>		5	<u>1 . 0</u>		<u>5 . 4</u>	<u>3 . 2</u>	
	Keersken in den lan-			teeren,			is mijnheer pas-		
	<u>3 . 2</u>	<u>1 . 0</u>		<u>5 5 5</u>	<u>5 . 5</u>		5	<u>1 . 0</u>	
	toor niet thuis? 'k Zou hem eens gee-			ren spreken					
	<u>5 . 4</u>	<u>3 . 2</u>		<u>1 . 0</u>	<u>0 0 3 3</u>		<u>5 5 3</u>		
	t'a vond in zijn huis.			En me			link- schen		
				En ze			zeggen dat		
	<u>1 . 3</u>	<u>3</u>		<u>5 5 3</u>	<u>1 . 3 3</u>		<u>5 5 3</u>		
	been en me	recht- schen		been, en we	zet- ten de				
	ik ne	vod- de- man		ben, en ze	zeg- gen dat				
	<u>1 1 3</u>	<u>3</u>		<u>5 5 3</u>	<u>1 . 0</u>		<u>1 . 2</u>	<u>3 3 4</u>	
	gèt jes	te- gen een.		Keers- ken in den lan-					
	ik mijn af-	faire niet ken.							
	5	<u>1 . 0</u>							
	tee- ren.....			huis.					

N. B. — In de twee strofen steken allen samen beurtelings
eerst hun linker, dan hun rechterbeen al dansend vooruit naar het
brandende kaarsken toe, en staan dan een oogenblik stil twee aan
twee met de ruggen tegen mekaar, om aanstonds daarna den ron-
dedans weer voort te zetten.

7. Op *Sint-Maartensdag* worden er 's avonds op den buiten
vuurkens gestookt. De jongens van heel de wijk gaan dan samen

op den bedel om bij elken boer brandmateriaal te vragen, en al wat branden kan, sleuren ze mee, soms op een hondenkar of een stootwagentje dat ze zelf voortstooten: mutsaards, knuppels, spaanders, turf, enz... Ze bedelen al zingend, en... krijgen ze, dan zingen ze den lof van de goedhartige geefster (a); maar, krijgen ze niet: dan zingen ze bedreigingen en verwenschingen (b), en zullen toch wel zorgen, dat ze er aan de mutsaardmijt of in 't houtkot aan geraken.

|| 2 | 5 5 6 6 | 5 . 2 ' 2 | 3 2 3 4
Van- daag is 't Sintre Mer- ten, en morgen is 't de

|| 5 . 0 2 | 5 5 5 6 6 | 5 . 2 2 | 3 2
kruk. Wij komen uit goeder her- ten. En helpt ons

|| 3 4 | 5 . 0 6 | 6 6 6 6 6 6 7 | i 7
uit den druk. Wij zullen van ze leven van hier nie(t)

|| 6 0 | 7 5 5 4 5 | 6 2 2 0 | 5 0 5 0 |
gaan, of wij hebben wat op ge- daan: hout, hout,

|| 6 2 2 0 | 5 5 5 5 | 6 . 2 ' 2 | 5 5
tur- ven hout, kloere, kloeren haan- tje, een turf- ken

|| 5 5 | 6 . 2 ' 2 | 5 . 5 5 | 6 . 2 0 |
of een spaan- tje. Hoe wijd zal da(t) vlie- gen?

|| 5 5 5 5 5 | 5 5 4 6 0 | 5 5 | 5 5
Over de markt en over den dijk; 't Zal ne goeie

|| 5 5 | 6 2 5 0 | 5 5 5 5 | 6 . ||
Sin- tre Merte zijn. Krijg 'k wat as- te- blijft?

(a) || 2 | 5 5 6 6 | 5 . 2 ' 2 | 5 5 6 6 |
Daar is nog wel een goei vrouw, die ons nog wel wa(t)

|| 5 5 2 ' 2 | 6 . 6 6 | 5 . 2 0 | 5 5 5 5 |
ge- ven zal. Hoe lank zal ze le- ven? Honderd jaar en

|| 5 4 6 0 2 | 5 . 5 5 | 5 5 6 . | 5 0 ||
eenen dag, zoo lank als ze'n korstjen brood mag.

ofwel (b) || $\overline{2\ 2}$ | 5 5 6 6 | 5 . 2 ' 2 | 5 5
 Gin- der achter aan dat hoog huis, daar hangt ne
 || 6 6 | $\overline{5\ 5\ 5}$ 2 ' 2 | $\overbrace{5\ 5\ 5}^3$ $\overbrace{5\ 5\ 5}^3$ |
 zak me(t) zeme- len uit. Hoe me- ni- ge ze- mel, hoe
 || $\overbrace{5\ 5}^3$ 4 6 $\overline{0\ 2}$ | 5 5 5 $\overbrace{5\ 5}^3$ | 6 2 5 0 ||
 me- ni- ge luis. Daar zit een gie- ri- ge pin in huis.

N. B. — Als het de boer is, die niet geven wil; dan verandert het laatste rijmke:

|| 5 5 5 5 | 6 . 5 0 ||

Schupt den boer in 't schijt- huis.

Den dijk = cfr. zeeltje springen, Nr 4.

Een gierige pin = iemand die heel gierig is, wordt soms wel een « pin » genoemd; daar is 't pinneken-dun, d. i.: daar wordt niet veel opgeschept.

8. *Onnoozele kinderen* heet ook *Ouw-moeierkensdag*. Dan worden de kinderen verkleed in groote menschen: de jongens met een lange broek, een slipfrak en een hoogen hoed, of op een paar klompen met stroo in, een blauwe kiel, een roode zakdoek rond den hals, en een boerenfaas (= zijden klak) op: de meisjes met lange rokken, een gesteken neusdoek om de schouders, een moedersmutske of een gepijpte boerinnenmuts met lange breede linten; soms ook in zuster-nonneke. En zoo verkleed gaan ze bij familieleden en kennissen « zich laten zien » — om den krijg. Maar ook onverkleed trekken ze in groepkens van deur tot deur op den bedel, gelijk hooger Nr 1. En dan is er gezang bij.

De jongens reciteeren nl. alle samen op éénzelfden toon:

« Hedde niks voor een ouw menneke
 da(t) nie(t) werken en kan! »

En de meisjes, meer gespecialiseerd, met een sterken klemtoon op het laatste, ook toonhooger uitgesproken woord:

« Hedde niks voor een ouw moeierke
 da(t) nie(t) werken en kan!
 'k Kan nie(t) naaien,
 'k Kan nie(t) stoppen,
 'k Kan nie(t) schuren,
 'k Kan niks!

4. Allerhande spelen.

Een classificeering toepassen op de kinderspelen is en blijft een onbegonnen werk, doordat ze zooveel verscheidenheid vertoonen. Natuurlijk kan er wel onderscheid gemaakt worden tusschen jongens- en meisjesspelen; maar buiten dat kan men hoogstens nog een rangschikking maken bv. in balspelen, loopspelen, springspelen en dergelijke. Daarom hebben we maar alleen het « zeeltje springen » afzonderlijk gerangschikt, en laten we hier nu alle overige spelen volgen die we hebben opgeteekend, in een orde van min of meer gelijkvormigheid in zang of spel,

1. $\begin{array}{|c|c|c|c|c|c|c|c|c|c|} \hline 5 & 6 & 7 & 5 & 5 & 5 & 6 & 7 & 5 & 5 & . & 2 & . & 3 \\ \hline \end{array}$
Van a- ri- si- si, van a- ra- sa- sa. Kust den

$\begin{array}{|c|c|c|c|c|c|c|c|c|c|} \hline 2 & 1 & 7 & 6 & 5 & . & 0 & 5 & 6 & 7 & 5 & 5 & 5 & 6 & 7 & 5 & 5 & . \\ \hline \end{array}$
boer zijn fa- la- la. Van a- ri- si- si, Van a- rasasa.

$\begin{array}{|c|c|c|c|c|c|c|c|c|c|} \hline 2 & . & 3 & 2 & 1 & 7 & 6 & 5 & . & 0 & 0 \\ \hline \end{array}$
Kust den boer zijn fa- la^a ia

b) $\begin{array}{|c|c|c|c|c|c|c|c|c|c|} \hline 6 & 6 & 6 & 6 & 6 & 6 & 6 & . & 2 & 0 & 6 & 5 & 4 & 3 \\ \hline \end{array}$
Z'hebben dezen nacht ge- sto- len bij ma- dam de

$\begin{array}{|c|c|c|c|c|c|c|c|c|c|} \hline 4 & 3 & 2 & 0 & 6 & 6 & 6 & 6 & 6 & . & 2 & 0 & 6 & 5 & 4 & 3 \\ \hline \end{array}$
ba- ko- rin, bij Madam Van O- ren bij madam de

$\begin{array}{|c|c|c|c|c|c|c|c|c|c|} \hline 4 & 3 & 2 & 0 \\ \hline \end{array}$
Vik- to- rin.

c) $\begin{array}{|c|c|c|c|c|c|c|c|c|c|} \hline 6 & 6 & 6 & 5 & 4 & 3 & 2 & 2 & 2 & 1 & 2 & 3 \\ \hline \end{array}$
Loopt, loopt, loopt, de gar- de- vil is daar, de gar- de

$\begin{array}{|c|c|c|c|c|c|c|c|c|c|} \hline 4 & 4 & 4 & 3 & 4 & 5 & 3 & 3 & 3 & 0 & 6 & 6 & 6 & 5 \\ \hline \end{array}$
vil is daar, de gar- de- vil is daar. Loopt, loopt, loopt, de

$\begin{array}{|c|c|c|c|c|c|c|c|c|c|} \hline 4 & 3 & 2 & 2 & 2 & 1 & 2 & 3 & 4 & . & 3 & . & 2 & . & 0 & 0 \\ \hline \end{array}$
gar- de vil is daar, de gar- de vil is daar.

d) $\begin{array}{|c|c|c|c|c|c|c|c|c|c|} \hline & & & 3 & & & & & & 3 & \\ \hline 5 & 6 & 6 & 6 & 5 & 5 & 2 & 2 & 5 & 6 & 6 & 6 \\ \hline \end{array}$
Twee eemerkes wa- ter ha- len, twee eemerkes

$\begin{array}{|c|c|c|c|c|c|c|c|c|c|} \hline 5 & 2 & 2 & 5 & 5 & 6 & 6 & 5 & 2 & 2 & 5 & 5 & 5 & 4 \\ \hline \end{array}$
pompen, de meiskes op heur klompen, de jongens op hun

$\begin{array}{|c|c|c|c|c|c|c|c|c|c|} \hline 6 & 6 & 6 & 2 & 2 & 5 & 5 & 5 & 5 & 5 & 6 & 2 & 5 & 0 \\ \hline \end{array}$
houten been, en zoo rijden wij naar het groen kasteel.

(overgang) Van al-een, al-twee, al-drij.

e) Van ari-sisi, van ara-sasa...

Beschrijving van het spel:

a) Al de meespelers staan in twee rijen tegenover mekaar. De zang is tamelijk traag — sterk gerythmeerd door een enkelen hoo-gen sprong per maat, nl. telkens op de eerste noot; eerst den rechtervoet vooruit en den rechterwijsvinger dreigend uitgestoken naar de overzijde; bij den volgenden sprong: linkervoet en linkerwijs-vinger. — Ofwel staan de meespelers in een kring en hebben me-kaar met de hand; en bij het springen gaan beurtelings rechtervoet en -vuist naar rechts, en linkervoet en -vuist naar links.

b) In het tweede deel van dit spel beginnen ze hand in hand maar in den ronde achter mekaar te loopen, vier stappen per on-pare maat, doch maar één enkelen stap op elke pare maat, nl. op den eersten tijd, met een rust op het overige van die maat.

c) In het derde deel — steeds in hetzelfde tempo — vier stappen in elke maat; eveneens hand in hand in den ronde achter mekaar.

d) In het vierde deel laten ze de handen los, en ieder blijft weer op zijn plaats staan, in twee rijen tegenover mekaar ofwel in een kring, — zooals bij a), en ze maken allen samen met de beide armen een gebaar dat het pompen nabootst, ééns in elke maat.

e) Na een herhaling van het eerste deel, a), is het spel uit.

2. Op dezelfde wijze en in dezelfde maat van het derde deel uit voorgaande spel, zingen de kinderen ook dikwijls:

Ride-ride-ride-ridera-sasa.
ridera-sasa,
ridera-sasa,
Ride-ride-ride-ridera-sasa,
ridera-sasa,

En ondertusschen loopen ze in de rij achter mekaar, al trippelend, op de teenen, en ze haken met beide handen aan den schouder van hun voorganger. Het hoofd van de rij houdt de twee handen in de heupen.

3. Id. voor het volgende rijmke op de boerinnkens om ze voor melkdoopters te schelden:

Trien, Trien, Trien, ge hebt er water bij gedaan,
ge hebt er water bij gedaan,
ge hebt er water bij gedaan;
Trien, Trien, Trien, ge hebt er water bij gedaan:
'k heb u met den eemer naar de pomp zien gaan.

4. In verband met het vierde deel van eerst-vermeld spelletje (d) wordt ook gezongen:

|| 5 6 6 6 | 5 5 2 2 | 5 6 6 6 |
Twee mennekes wa- ter ha- len; twee mennekes

|| 5 2' 2 | 5 5 2' 2 | 5 5 2' 2 | 3
pompen. De pomp die brak en 't stiet ze gat, en 't menneke

|| 6 6 | 5 2 ||
was ver- dronken.

(gevolgd van den uitroep): Piep! zei de muis in 't zomerhuis!

En terwijl ze dit zingen, houden ze allen de handen ruggelings tegen mekaar, de pinken en ringvingers aaneen gehaakt. Duimen en wijsvingers, die los en vrij zijn worden op elken tijd van de maat rythmisch op mekaar geknepen. Tusschen de laatste maat en den uitroep worden de steeds aan mekaar gehaakte handen, voorwaarts, langs onder en dan naar 't lichaam toegekeerd, zoodat de duim der rechterhand tusschen den duim en den wijsvinger der linkerhand naar boven uit komt piepen, op het oogenblik dat « Piep! » geroepen wordt; en onder het vervolg van den uitroep wordt hij langzamerhand voor- en achterwaarts bewogen.

5. || $\overline{3\ 4}$ | $\overline{5\ 5\ 3\ 4}$ | $\overline{5\ 5\ 6\ 5}$ | $\overline{5\ 4}$ |
 Kerre- kol- le, ker- re kol- le, San- te mer- re-
 || $\overline{3\ 3}$, $\overline{3\ 4}$ | $\overline{5\ 5\ 3\ 4}$ | $\overline{5\ 5\ 6\ 5}$ | $\overline{5\ 4}$ |
 bolle, Kerre- kol- le, kerre- kol- le San- te Mer-
 || $\overline{4}$ | $\overline{3\ 3}$ 0 ||
 re- bol- le.

b) || $\overline{0\ 2}$ | $\overline{5\ 5\ 6\ 6\ 6}$ | $\overline{5\ 5\ 2\ 2}$ |
 Daar zat ne we- ver op zijn getouw; hij
 || $\overline{5\ 5\ 6\ 6}$ | $\overline{5\ 5\ 2\ 2}$ | $\overline{5\ 5\ 4\ 6\ 2}$ |
 wist niet wat hij we- ven moest; hij weefden al dit, hij
 || $\overline{5\ 5\ 4\ 6\ 2}$ | $\overline{5\ 5\ 5\ 5\ 5}$ | $\overline{6\ 2\ 5\ 0}$ ||
 weef- den al dat, hij weef- de zijn hemslip van zijn gat.
 (uitroep:) Pijpen!

Kerrekol is de Turnhoutsche naam voor een huisjesslak. Merrebollen zijn marbels; ze heeten te Turnhout ook wel kazzers, en zijn volstrekt niet te verwarren met de uit potaarde gebakken knikkers die bijna nooit schoon rond zijn en dus ook niet zeer geschikt voor het marbelspel: die hebben dan ook niet veel waarde in het oog der jongens, en gemakkelijk worden er 10-12 knikkers tegen één of twee kazzers uitgewisseld of geruild: gemangeld. Wat « Sante merrebolle » beteekent, bleef me een raadsel.

Het tweede deel van 't spelletje hekelt de alomgekende gierigheid der wevers, waarover een heele verzameling liedjes, vertelsels, rijmkes en spreken zou kunnen samengelezen worden in de Nederlandsche Folklore. Te Turnhout (en misschien ook elders) noemt men in overdrachtelijke beteekenis « een wever », iemand die geen kruisen stil kan zitten: de wever ook immers zit geen oogenblik stil op zijn bank voor het getouw. Geen wonder dan, dat die « overdrachtelijke wevers » hun broek en hun slippen verliezen.

Beschrijving van het spel:

a) Al de meespelers staan op rij, gerangschikt volgens hun grootte, en houden mekaar bij de hand. De grootste leunt met zijn

vrije hand op schouderhoogte tegen den muur. En terwijl nu al-
len, te beginnen met de kleinste, in steeds aaneengeschaalde rij,
tusschen de muur en de grootste onder den uitgestoken arm door-
kruipen, zingen ze samen « kerrekolle »... en hernemen dit eerste
gedurig aan.

Zijn ze alle tusschen den muur en de grootste doorgekropen,
dan draait ook die grootste zich om, en ze herbeginnen den door-
kruip tusschen de grootste en de tweede-grootste op dezelfde ma-
nier: dan tusschen de tweede-grootste en de derde-grootste, enz...
Wanneer eindelijk de kleinste alleen nog overblijft, geven deze
en de grootste elkaar de vrije hand; dan staan ze alle in één kring;
en kruipen vlug langs den rechterkant onder de omhooggehouden
armen door, zoodat ze steeds met kruisselings-verbonden armen
een aaneengesloten kring vormen.

b) Terwijl ze dan zingen: « Daar zat ne wever... » trekken
ze beurtelings rechts en links aan mekaars armen, ééns op elk vier-
de deel van de maat, zoo sterk dat hun lichaam een schommelende
beweging uitvoert. Bij den uitroep: « Pijpen! » laten ze elkaar
los en steken beide handen hoog op.

Tusschen de kinderspelen zijn er ook *beurtzangen*, die bij
het gezongen lied een min of meer aanschouwelijke voorstelling
geven van de beteekenis daarvan: bv.:

6. || 0 0 1 | 4 . 4 4 . 4 | 4 4 6 i . ' 1 ||
1. Daar komt al een ka- non- ne- ken aan. Ei-

|| 4 . . 4 . . | 4 . 4 4 . 6 | i 0 0 ||
zei! Vi- van ka- non- ne- ke!

2. Wat moet dat een kanonneken hebben? Ei zei...
3. Dat moet die schoonste dochter hebben. Ei zei...
4. Wie zal die schoonste dochter wezen?
5. Dat zal N..... wel wezen.
6. N..... krijgde gij niet.
7. Dan zal ik maar een ander nemen.
8. Wat voor een ander zulde gij nemen?
9. Dat zal N... wel wezen.
10. N... krijgde gij niet.
11. Ik zal ze een schoon rokske geven.

12. Pakt de zus- ter dan maar mee! Kir- re- man-

	5 . .	1 . .		4 . 0	1 . 7		6 . 6	5 . 5	
	dee,	dee,		dee,	Pakt		de	zus-	ter dan maar

	4 . 0	4 4 4		5 . .	1 . .		4 . 0	
	mee.	Kir- re- man-		dee,	dee.		dee!	

« Ei zei! » is een uitroep van verwondering, bewondering, soms instemming of afkeuring, evenals hasa! en andere. Door « kanonneke » wordt hier een der speelgenootjes aangeduid, die tusschen zijn maatjes er een komt uitkiezen om ermee vandoor te gaan. Waarom die nu « kanonneke » genoemd? Dat bleef me duister.

De speelsters staan op een rechte lijn naast mekaar, de handen in de heupen. Recht tegenover hen komt er nog eene naar hen togetreden, rythmisch gaande, op de maat van den zang dien ze zelf aanheft, en bij 't refrein: « ei zei » — keert ze even rythmisch gaande evenveel passen terug (achterwaarts).

Dan komt heel de rij rythmisch gaande vooruit, al zingende: « Wat moet...? » en keert eveneens onder het refrein terug; enz. overhand.

Zesde, 7^e, 8^e en 9^e stroof worden zoo dikwijls herhaald als men wil, nl. totdat volgens afspraak heel de rij de uitgekozene afstaat. En dan dansen ze alle ordeloos vooruit, de handen niet meer in de heup, en leveren de uitgekozene aan het « kanonneke » over, terwijl ze in vlugger tempo zingen: « Pakt de zuster... »

Na dien rondedans herbegint het spel, maar dan komt het « kanonneke » samen met de eerste uitgekozene, en de eerste stroof verandert in:

« Daar komen al twee kanonnekens aan »

Bij de derde herhaling komen er « al drie kanonnekens », dan « al vier », enz... totdat — als ze het niet eerder moe zijn, heel de rij uitgeput is.

In « Taxandria », 1909, bl. 226-229, beschrijft de heer L. Stroobant hoe dit spel te Merxplas gezongen en voorgesteld wordt: tekst en melodie verschillen merklijk, al is het thema ook hetzelfde. Hij geeft daarbij ook een Limburgsche variant die nog meer van de onze afwijkt; en toont daarbij de overeenstemming aan tusschen dit kempisch lied en de skirnis för (= reis of vaart van Skirnis) uit de Eddaliederen.

7. || 0 5 | 6 5 4 2 | 1 3 3 ' | 2 4 4 ' |
 1. En An- na zat op eenen steen, eenen steen,

|| 3 5 5 ' 5 | 5 5 4 2 | 1 3 3 ' | 5 5 |
 ce- nen steen, En Anna zat op eenen steen, eenen

|| 1 . 0 ||
 steen.

2. Wel Anna, waarom schreeuwde gij?
3. Omdat ik morgen sterven moet.
4. Daar kwam dan al een moordenaar aan.
5. Hij stak zijn hand al in zijn zak.
6. Hij trok daaruit een scherrep mes.
7. En stak ons liefste Anna dood.
8. Daar kwamen Anna's ouders aan.
9. Ze namen hun liefste Anna mee.

De zoogenaamde Anna zit op een steen of op een blokske te weenen en te treuren, of bij gebrek aan een blokske zit ze maar geknield en neergehurkt. Maar maatjes treffen haar zóo aan en zijn verwonderd over haar droefgeestigheid, en na in de eerste stroof dit feit te hebben vastgesteld, vragen ze haar in de tweede, terwijl ze haar vast naderen: Waarom weent ge? — Bij Anna's antwoorde in de derde stroof, deinzen ze verschrikt achteruit. En dan beschrijven ze in de volgende strofen wat er verder gebeurt. Inderdaad komen dan de moordenaar en Anna's Ouders naderhand en verrichten wat er in het lied verhaald wordt. Het geheel is dus een gedramatiseerd spel.

Op den folklore-avond ter gelegenheid van de Pedagogische studieweek in het H. Graf te Turnhout gehouden van 5 tot 9 Augustus 1929, kwam een vollediger versie van dit lied voor, die ik vroeger nooit gehoord heb; nl.:

1. En Anna zat op eenen steen.
2. Daar zat ze zoo te schreien.
3. Daar kwamen haar lieve ouders aan.
4. « Maar Anna, waarom schreeuwt gij zoo? —
5. « Omdat ik morgen sterven moet ».
6. Daar kwam al eenen moordenaar aan.
7. Hij stak zijn hand al in zijn zak.
8. Hij haald' er uit een scherrep mes.
9. Hij stak ons liefste Anna dood.

10. Daar kwam dan al een tooverheks aan.
11. Zij tooverd' Anna wakker.
12. Nu is zij weder opgestaan.

8. *Het Singelshuis.*

	5		3	5		6	5		4	'	4		2	4		5	4		
	In		Holland		staat		een		huis;		in		Holland		staat		een		
	3	'	2		1	2		3	4		6	6	6		5	5	5		
	huis;		in		Holland		staat		een		Singelshuis;		hop-		sa-		sa.		
	5	5	5	5		5	'	5		5	5		5	5		1	0		
	singe		linge-		la,		in		Holland		staat		een		huis.				

2. Wie woont er in dat huis?
 3. Daar woont al eenen boer.
 4. Sa, boer, waar is uw meid?
 5. Mijn meid is in den stal.
 6. Wat doet zij in den stal?
 7. Daar mellekt zij de koe.
 8. Wat doet zij met dat melk?
 9. Daar kookt zij van een pap.
 10. Wat doet zij met die pap?
 11. Die geeft zij aan haar kind.
 12. Wat doet zij met dat kind?
 13. Dat zendt zij naar de school.
 14. Wat leert dat in de school?
 15. Daar leert het a. b. c.
9. Zeer veel gelijkenis met « het Singelshuis » vertoont het volgende niet-gezongen rijmke, eveneens in vragen en antwoorden:

Daar was eens ne man.
 Wat doet die man?
 Visschen vangen.
 Wat doet-ie met die visschen?
 't Vel afstroopen.
 Wat doet-ie met dat vel?
 Beurzekes maken.
 Wat doet-ie met die beurzekes?
 Geld insteken.
 Wat doet-ie met dat geld?
 Kindekes koopen.

Wat doet-ie met die kindekes?

School laten gaan.

Wat leeren die in de school?

a, b, c,

de kat ga mee;

den hond blijft thuis;

piep! zei de muis

in 't zomerhuis.

10. || 7 7 6 5 5 5 5 | 6 6 6 7 5 | 7 7 6
Op één been. Jan Thijsen, Jan Thijsen: op één

|| 5 5 5 5 | 6 2 5 0 ||
been. Jan Thij- sen.

2. Op één knie, Jan Thysen...

3. Op twee knieën, Jan Thijsen...

3. Op éenen elleboog Jan Thijsen...

5. Op twee ellebogen, Jan Thysen...

6. Sta nu maar op. Jan Thysen ...

De eerste stroof is een rondedans, die « op één been » uitgevoerd, gehinkeld wordt. De volgende strofen worden niet meer gedanst; want in de 2e en 3e zitten de kinderen, zooals ze het ten andere zingen, op één knie, of op twee; in de 4e en de 5e blijven ze op hun twee knieën en leunen daarbij met één of met de beide ellebogen op den grond. In de laatste stroof staan ze weer recht.

11. || 5 6 | 7 5 5 5 6 | 7 5 5 5 5 |
En a- buus, Mie Buyckx; en a- buus, Mie Buyckx, en a-

|| 6 2 | 5 5 5 5 5 ||
buus, Mie Buyckx, Janne- ke I uyckx.

Nog een rondedans bij denwelken op de laatste maat allen samen neerhurken.

12. || i 7 6 6 5 5 6 | 5 4 4 3 5 |
Ziet de boerinne- kens haar rokskes waaien, 't is

|| 7 7 7 7 7 . | i i i i i . | i 7 6
klè- ren brode- rie, al wat da- ge zie(t): Ziet de boe-

$\| \overline{6} \overline{5} \overline{5} \overline{6} \mid 5 \ 4 \ 4 \ \overline{3} \ \overline{5} \mid \overline{7} \ \overline{7} \ \overline{7} \ \overline{7} \ 7 \ \bullet \ \overline{7} \mid$
 rinneken's haar rokskes waaïen; 't is klèren bro- derie tot
 $\| \overline{1} \ \overline{1} \ \overline{1} \ \overline{1} \ 1 \ 0 \mid \mid$
 bo- ven ha- re knie.

In dezen rondedans doen de meisjes hun rokskes beurtelings weg en weer fladderen; ze voeren hem ook uit zonder elkaar bij de hand te houden; in dit geval houden ze elk hun roksken heel precieus een weinig op rechts en links tusschen duim en wijsvinger, zoodat de broderie van hun onderrokske zichtbaar wordt en gemakkelijk vóor- en achterwaarts fladdert.

13. $\| 5 \mid 1 \ 5 \ 3 \ 5 \mid 1 \bullet \ 1' \ 1 \mid 7 \ 5 \ 6 \ \# \mid$
 Mijn broek zal nimmer scheu- ren; ze is veel te sterk ge-
 $\| 5 \bullet \ \overline{0} \ \overline{5} \ \# \ \overline{5} \mid 1 \ 1 \ \overline{1' \ 5} \ \# \ \overline{5} \mid 1 \ 1 \ 1' \ 5 \mid$
 naaid. Ta- ra- ra- jim, jim, jim, Tarara, jim, jim, jim, Zoo
 $\| 1 \ 5 \ 3 \ 5 \mid 1 \bullet \ 1' \ 1 \mid 7 \ 5 \ 6 \ \# \mid 5 \bullet \mid$
 trekken wij naar Leu- ven en spe- len op de fluit.
 $\| \overline{0} \ \overline{5} \ \# \ \overline{5} \mid 1 \ 1 \ \overline{1' \ 5} \ \# \ \overline{5} \mid 1 \ 1 \ 1 \ 0 \mid \mid$
 Ta- ra- ra, jim, jim, jim, Ta- ra, ra, jim, jim, jim.

Een ronde-stapdans: groote sterkgerythmeerde stappen of sprongen in de stroof; en een hooger en sprong telkens op « tarara » in het refrein.

Moet « Leuven » een rijm verbeelden met « scheuren », evenals « fluit » met « genaaid »? In elk geval, Leuven wordt dikwijls vermeld in de Turnhoutsche kinderspelen en- liederen.

Zou dat misschien zinspelen op speciale betrekkingen tusschen die twee steden in vroegere jaren?

14. De Brouwersketel.

Gekniëld, met den rok over den kop getrokken, zit er een meisje te midden van den kring van al de meespeelsters die haar allen met één hand vasthouden. Eene ervan gaat rond en zingt:

$\| 0 \ 2 \mid \overline{5} \ \overline{5} \ \overline{6} \ \overline{6} \ \overline{6} \mid \overline{5} \ \overline{5} \ \overline{2} \ \overline{2} \mid \overline{5} \ \overline{5} \ \overline{2} \ \overline{2} \mid$
 Wie zit er in mij- nen brouwers ke- tel, die kan naaien,

	<u>5</u> <u>5</u>	<u>2</u> <u>2</u>		<u>5</u> <u>5</u>	<u>6</u> <u>6</u>		<u>5</u> <u>5</u> <u>5</u>	<u>2</u> <u>2</u>		5
	die	kan	spinnen,	al-	ler-	hande	poppekens	winnen?	Hos!	
	5		<u>5</u> <u>5</u> <u>5</u>	<u>5</u> <u>5</u>		6	5			
	dos!		Laat	uwen	eenen	poot	los!			

En dan slaat ze met de vuist op die waar ze juist bij staat; die moet loslaten, en op dezelfde wijze 't liedje herhalen totdat al de meespeelsters de handen vrij hebben.

15. Het Gelaat.

N.B. Terwijl de kinderen deze beschrijving van het gelaat traag opzeggen, schuiven ze zachtjes den gestrekten wijsvinger van af den punt der kin over het gelaat naar omhoog, en duiden telkens met dien wijsvinger de gelaatsdeelen aan die ze beschrijven (zoo-als ze naast den tekst vermeld worden):

Ik kwam over een groote plein;	(kin)
in 't midden van die plein was er een diepe gracht;	(mond)
in die gracht lagen twee rijen soldaten;	(tanden)
ik ging voort over die plein;	(bovenlip)
en dan kwam ik aan twee smalle donkere straatjes;	(neusgaten)
daar kwam ik twee gendarmen tegen;	
dan moest ik over nen grooten berg;	(neus)
en achter dien berg stonden twee groote lanteerens;	(oogen)
dan moest ik weer over een groote plein;	(voorhoofd)
en zoo kwam ik aan e groot bosch;	(haar)
en dat bosch liep vol wilde varkens.	

N. B. Terwijl ze met den gestrekten wijsvinger, liefst bij anderen, eveneens van het voorhoofd naar de kin vrijven en dan terug omhoog, zeggen de kinderen ook wel:

Naar Scherpenheuvel gaan is niks,
maar terugkomen!

16. Andere beschrijving van het gelaat.

Hier wordt het gelaat vergeleken bij een huis, waarvan de deelen worden aangeduid van rechts naar links of omgekeerd, en verder van boven naar onder. Om te beginnen houdt men de oogen toe.

Ik trek met de bel;	(trekt aan de oorlel)
de deur gaat open;	(oogen open)
de deur gaat toe;	(oog toe)

de trappen opgaan:
de voeten afkuischen:
binnengaan!

(langs de neus naar omlaag)
(de bovenlip wrijven)
(vinger in den mond)

17. Een gebed.

Ek,	}	Averechtsch kruisen met de linkervuist: voorhoofd	
Spek,			borst
Solferstek.	}	van rechter naar linker schouder.	
Janneken was aan 't eten.		}	Handen samen met de vingers naar binnen
lekker, lekker eten.			
School uit,			
kerk uit,			
Janneke liep de deur uit.		}	kruisen als hooger
Ek.			
Spek,			
Solferstek.			

N. B. Onder het maken van het kruisen heb ik ook gehoord:

eks,
peks,
teurrevenheks. (tooverheks)

18. || 5 6 5 5 2 | 5 6 5 0 2 | 5 5 6 6
Kruis, kruiwagentje, rij maar voort; ik heb een aar- dig

|| 5 2 2 | 5 6 5 0 2 | 5 5 6 5 2 2 |
diertje dat mij behoort. Waar zal ik het zoeken? In

|| 5 6 5 2 2 | 5 6 5 2 2 | 5 6 5 0 2 |
al- le hoeken, in al- le stra- ten en 'k weet nie waar. Ik

|| 5 5 6 6 5 2 | 5 5 6 6 5 0 | 5 5 6 5
heb het al ge- von- den; o wat ben ik blij! Kom, mijn liefste

|| 5 2 2 | 3 4 5 . 0 ||
schatje, kom mee met mij!

Een simpel innig liedje dat door de meisjes ook wel op hun eentje gezongen wordt.

19. Een vertelsel over koeken:

'k Heb van den nacht
zoo deerlijk gedroomd
dat ons moeder koek aan 't bakken was.

En de pan viel om,
en de koeken waren krom;
en de meid keek scheel,
en de koeken waren geel;
en den hond sch... str...
en de koeken waren rond.

20. || 5 5 5 5 | 5 i | 5 4 3 2 | 3 2
Dicht bijeen is wè- rem: wijd uiteen is koud, koud,

|| 1 | 5 5 5 5 | 5 i | 5 4 3 2 | 1 0 ||
koud: dicht bijeen is wè- rem: wijd uiteen is koud.

Al de kinderen in ne kring, houden mekaar bij de hand; en beurtelings kruipen ze zoo dicht mogelijk bij mekaar en loopen dan weer uiteen om den kring zoo groot mogelijk te maken.

21. || 2 4 4 6 6 4' 4 | 5 5 3' 3 7 7 6 0 |
Al die nie om en ga, nie om en ga, nie om en ga:

|| 2 4 4 6 6 4' 4 | 6 6 6 6 2 0 ||
al die nie om en ga, die moet maar blijven staan.

Een liedje om heel de straat of heel de speelplaats leëg te vagen. Allen op een lange rij houden mekaar met de hand, ver uiteen; en terwijl ze altijd maar zingen en hernemen, stappen ze vlijtig door en stooten en drijven alles voor zich weg.

In zijn « Vlaamsche Vertelselschat » II nrs 144 - 163 geeft Victor De Meyere een reeks kwelvertelsels die de eene of andere plagerij bevatten. De Turnhoutsche jeugd heeft in haar repertorium ook een zeker aantal soortgelijke *kwelrijmkes* en *kwelvragen*; o. a.

22. Hedde kouw? (hebt ge)
stokt e vierken in uw mouw.
Doaget zeer? (doet het pijn)
Doaget van ze leven nie meer! (nooit)

23. Hedde deust? (dorst)
(Ja)
Ga naar Janneke de Weust:
dien hee 'n heunneke (hondeke)
en da p... veur 'n duitje in uw meunneke. (mondeke)
24. (Wilde) nen appel hebben? (wilt ge)
(antwoord: Ja!)
(Daarop zet de vrager een paar blaaskaken, slaat er met zijn
vuisten op en laat zoo de lippen ploffen terwijl hij zegt:)
Ginder vliegt hij henen!
25. Om een dikzak te plagen:
Ikken
en den dikken
gingen samen koren pikken,
en het koren was nie rijp,
en den dikke viel in 't slijk.
26. Om een hongerlijder te plagen, en ook wel om een looperken
dat nog niet klappen kan, te amuseeren:
Vader, moeder,
ik heb honger.
Waar, mijne jongen?
Dàar! (wijst met den vinger in den open mond).
27. Om den koster achterna te roepen:
|| 5 6 5 2' 2 | 5 5 6 6 5 2' 2 |
Bim, bom, bare: de keuster mag geen a- re: wa
|| 5 5 2' 5 5 2' | 5 5 6 6 5 5 2 ||
mag hem dan? Spek in de pan. 't Is ne goei- e lekker man.
Are = eieren.
28. Om onbeholpen kinderen te plagen die met hun spel of hun
bezigheid niet goed weg kunnen, zingen ze tamelijk traag en kort
afgebeten:
|| 5 | 5 2' 5 . 5 | 5 2' 5 | 6 0 7 . 6 |
Ouw pee- ke, pis- to- lee- ke, ouw pee! pis- to-
|| 5 0 0 ||
lee!

29. Om de Jannen te plagen:

Jan!

Een eiken in de pan!
De pan die was gescheurd
en 't eike liep er deur;
Jan liep naar de geburen,
de geburen waren niet thuis;
toen liep Jan naar 't sch...huis.
en 't sch...huis was gesloten;
en Jan liep naar de noten
en de noten waren nie rijp;
Jan liep naar de kuil
en de kuil die was te diep;
Jan liep naar den riek,
en den riek die was te scherp;
Jan liep naar de kerk
en de kerkdeur was gesloten;
Jan liep naar den toren
en den toren was te hoog.....

En nog een paar *kweltraadsels*:

30.

Net en Bet

zaten samen op den toren;
Net viel er af;
Wie zat er dan nog op?

(De luisteraars die de plagerij niet kennen of tenminste één ervan antwoordt zonder argwaan): Bet! (en die wordt dan door den raadselgever duchtig in den arm gebeten.

N. B. « Bet » is de Turnhoutsche uitspraak voor de gebiedende wijze van het werkwoord bijten.

31.

Eva zat aan 't vuur en poepte.
Eva poepte niet.
Zoo onbeleefd was Eva niet.
Eva zat aan 't vuur en poepte.

(De luisteraars moeten de beteekenis van dit rijmke weten uit te leggen. Poepte is hier geen vorm van 't werkwoord; maar wel een eigennaam — van Eva's gezel — en moet dus met een hoofdletter geschreven, wat natuurlijk in de mondelinge uitgifte van het raadsel niet merkbaar is).

II.

Wat de vaders en de moeders
voor hun kinderen zongen.

2. Vaders en Moeders kinderliederschat.

Veel meer dan thans, hadden vóór 20 - 25 jaar de ouders spel met hun kleuters: moeder — die toen niet door fabriek, naaiwinkel of andere bezigheid zoo uithuizig was als nu — had ze den ganschen dag bij zich op den haard en wist door wondere vertellingen waarvan de kleinsten wel niets begrepen, en door eigen aardige liedjes met vreemdklinkende woorden doorspekt en door allerlei gebaren begeleid, die jonge ooren en oogskens te boeien en armkes en beentjes tot het nabootsen der voorgedane bewegingen op te wekken. De vaders vooral beleefden nog een deugdelijk uurtje, wanneer ze na de lange, afmattende dagtaak, hun vermoeienis konden uitspelen met hun jolig kroost op de knie. Rijkjes en liedjes die er dan bij te pas kwamen, waren best geschikt om door woord, klank of gebaar de belangstelling gaande te maken of door beweging het rythmegevoel wakker te schudden en te ontwikkelen.

Paardje rijden.

Op Vaders of moeders knie: bij elken tijd van de maat wordt de knie sterk rythmisch opwaarts geschud.

1. || $\overline{5\ 5}\ \overline{6\ 6}$ | $\overline{5\ 5}\ \overline{5\ 5}\ \overline{2\ 2}$ | $\overline{5\ 5}\ \overline{5\ 5}$ |
 Dju! Dju! Peerdje naar de meulen, Deze weg die
 Deze weg die ga naar Keulen,

|| $\overline{5\ 4}\ 6$ | $\overline{5\ 5}\ \overline{5\ 5}$ | $\overline{6\ 6}\ 2\ 5$ ||
 ga na Lier! morgen komt ons peerdje weer hier.

2. || $\overline{5}\ 6$ | $\overline{5\ 2'}\ 2$ | $\overline{5\ 5}\ \overline{6\ 6}$ | $\overline{5\ 2}\ 0$ |
 Dju, dju, peerdje; we rij-en naar de meulen,

|| $\overline{5\ 5}\ \overline{5\ 4}$ | $\overline{6\ 6}\ \overline{6\ 0}$ | $\overline{5\ 5}\ \overline{5\ 5}$ | $\overline{6\ 2}$ |
 veur ne keur-ef wittenbrood; en zoo wordt ons kindje

|| $\overline{5\ 0}$ ||
 groot.

Werd speciaal gezongen terwijl moeder bezig was boterhammen te snijden.

3. Op dezelfde zangwijze, 1° vorm; maar met den eersten melodiezin viermaal herhaald, en de voorlaatste maat tot de helft ingekort:

Dju, dju, peerdje.
met zijn vlassen steertje;
dees dat is zoo'n kwaai straat;
daar kan ons peerdje niet door geraken.
Holdebolder daar leeget gelijk (ligt het heelemaal)
met zijnen buik in 't slijk!

N. B. Onder dit liedje werd er vooral sterk met de knie geschommeld, en bij het laatste twee regels liet men den kleinen ruiter, dien men — natuurlijk — met de twee handen bleef vasthouden, tusschen de opengeschoven knieën op den grond bollen.

4. Zonder zang, maar sterk gerythmeerd:

Dju, dju peerdje.
en we rijen, we rijen naar Diest.
En ik zou mijn peerdje verkoopen
als ik ne koopman wist.
Dju, dju, dju! naar Diest

N. B. Met Lier en Diest hadden de Turnhouters veel betrekkingen: te Lier gingen de boerenmensen en de bodens op de jaarmarkt oude, afgedankte soldatenfrakker. koopen, en te Diest bezochten ze de paardenmarkt.

Hadden ze ook betrekkingen met Keulen?

5. DE PEERDENMERKT.

	0 2 2		5 ⁴ 5 5		5 ⁴ 5 6 7		7 ⁴ 6 6 6	
1. En daar	was eens	nen boer	die naar	de peerdemerkt	wou			
	6 ⁴ 0 6		7 ⁴ 0 0 2 2 2		5 ⁴ 5 5 6 7			
gaan,	heu-	heu!	En toen	hij gin-	der kwam	was de		
	7 ⁴ 6 6 0 7 1		2 ⁴ 2 2 2 2		2 ⁴ 2 3 2			
merkt	ge- daan.	Fi- ka-	dee-ën,	fi- ka-	dee-ën,	poets e-		

4 4 4 4
 || 2 1 1 1 1 . 6 7 | 1 1 1 1 1 1 2 1 ||
 weg, e- weg, e- weg, fi- ka- dee- én, fi- ka- deeën, poets e-

4 4
 || 1 7 7 7 7 . 6 . | 7 . . 6 6 6 | 5 . . 0 ||
 weg, en schaar eweg; heu- heu! lij- verden- dom!

2. Daar stond daar nog eenen ouden ruïn,
 heu-heu!
 gebonden aan eenen dooien tuīn;
 fikadeeën...

3. Sa boer, wat loofde gij uw peerd?
 heu-heu!
 Mijn peerd is wel tien kroonen weerd!
 fikadeeën...

N. B. De melodie is een variant van de gekende zangwijze van «den boer» in de maat van 6/8.

Het refrein bevat vele onverstaanbare, zinlooze (?) woorden. Eweg = weg. Schaar eweg = wegscharen = vlug, en iets of wat in 't geniep wegnemen. In plaats van «lijverdendom» hoorde ik ook «lijddendom».

6. || 1 . 3 | 5 5 5 5 . 4 | 3 . . 3 . 3 |
 En zoo rij- en wij naar Sint Job, op nen

|| 3 . 2 2 . 4 | 6 . . 5 . . 1 . 3 | 5 5 5 5 . 4 |
 e- zel, op nen e- zel. en zoo rijen wij naar Sint

|| 3 . . 5 . 5 | 7 . 6 4 . 2 | 1 . . ||
 Job, op nen e- zel zon- der kop.

Zoo hoort men niet alleen in de omstreken van Brussel (cfr. Jozef Cornelissen: Vlaamsche Volkshumor. I bl. 71), maar ook te Turnhout, waar er nog vele andere strofen op dichtbij — of verafgelegen gemeenten werden bijgezongen; o. a.

En zoo rijen wij naar Weert
 op nen ezel — zonder steert.

En zoo rijen wij naar Luik
Op nen ezel — zonder buik.

En zoo rijen wij naar Lier
Op nen ezel vol plezier.

Het boerenbedrijf komt natuurlijk ook voor in het repertoire:

7. || 2 . 2 | 5 . 4 5 . 4 5 6 | 7 . 6 7 . 6
En daar reed al ee- nen boer om str... te wil- le-
|| 5 5 . 7 | 2 . 2 2 . 2 7 2 | 7 . 0 7 . 1 |
wont; en daar reed al ee- nen boer om — En hij
|| 2 2 . 1 7 3 | 2 . 1 i 0 | i . 7 i . 7
schepte zoo me- nig le- pel- tje, le- pel, le- pel,
|| i . 3 2 . 1 | 7 . 1 2 , 2 . 2 | 5 6 . 6
le- pel, le- pel, le- pel- tje; en dat le- pel- tje
|| 7 2 | 5 . 0 0 ||
brak in twee!

8. || 7 7 7 6 | 5 5 5 5 | 6 2 | 7 5 |
In den boe- ren hof zullen wij pee- kes plukken,
|| 7 7 7 6 | 5 5 5 5 | 6 2 | 5 0 ||
Als er geen en staan, zullen wij he- nen gaan.

2. Snappet in uw vel, (snapt het; snappen, binnenspelen).
want ge moget, ge moget; (mogen = lusten).
Snappet in uw vel,
want ge moget wel.
3. Dat zijn wij en zij
en ons beste vrienden;
dat zijn wij en zij
en ons N..... erbij. (de naam van het kind)

9. || $\overline{0\ 0\ 6}$ | $\overline{6\ .\ 5}$ $\overline{5\ .\ 4}$ | $\overline{4\ .\ 3}$ $\overline{3\ .\ 3}$ |
 En als den boer geen beest en was, dan
 || $\overline{4\ 4\ 4}$ $\overline{5\ .\ 5}$ | $\overline{6\ .\ .}$ $\overline{6\ 0\ (2)}$ | $\overline{2\ .\ 2}$ $\overline{2\ .\ 2}$ |
 zou hij geen spek ver- koo- pen. Steekt hem dan nen
 || $\overline{3\ 3\ 3}$ $\overline{3\ .\ 6}$ | $\overline{6\ .\ 6}$ $\overline{5\ .\ 3}$ | $\overline{3\ .\ .}$ $\overline{2\ .\ 0}$ ||
 turf in zijn g... En laat hem dan maar loo- pen.

10. Op dezelfde wijze zingt men ook:
 En daar ik gisteren avond was.
 daar zou ik geren blijven:
 de moeders baken boegerdenkoek (boekweitkoek)
 en de dochters baken struiven.

11. Met de noten omhoog, en op der. volgende regel dezelfde reeks omgekeerd:

Do, re, mi, fa, sol;
 kust den boer zijn hol.
 Do, re, mi, fa, sol, la, si;
 kust den boer zijn hollemie.

12. Terwijl moeder bezig was met de kleuters zong ze ook meer-
 maals het volgend opgewekt boerenverhuislid, dat eigenlijk be-
 stemd was om onderweg gezongen te worden door de geburen die
 een boer hielpen verhuizen, in t blijde vooruitzicht van de lekkere
 smulpertij en het drankgelag waarmee ze den verhuis zouden be-
 sluiten op de kosten van den verhuizer, die dan in het lied op voor-
 hand reeds daarvoor geprezen werd. (verr. Tekst met andere melo-
 die in Taxandria 1911, n 2 bl. 99, en variant van tekst in Tax-
 andria 1911, nr 3 bl. 172).

|| $\overline{0\ (6)}$ | $\overline{2\ .\ 3}$ $\overline{4\ 5}$ | $\overline{6\ 2}$ | $\overline{6\ .\ 5}$ $\overline{4\ 3}$ |
 1. Zoo nen boer is geld weerd; zoe- te lie- ve
 || $\overline{4\ 3}$ $\overline{2\ .\ (6)}$ | $\overline{2\ .\ 3}$ $\overline{4\ 5}$ | $\overline{6\ 2}$ | $\overline{6\ .\ 5}$ |
 ga- reltjes, Zoo nen boer is geld weerd, Zoe- te
 || $\overline{4\ 3}$ | $\overline{2\ 0}$ ||
 lie- ve meid.

2. Wat zullen wij daar drinken?
3. Brandewijn met suiker.
4. Wat zullen wij daar eten?
5. Rijstpap en stokvisch.
6. Zoo nen boer is geld weerd.

Of ook dit andere verhuislied, volgens hetwelk tegen den avond eveneens op de kap van den verhuizenden boer zal gedronken worden:

13. || 0 0 5 | 1̣ 1̣ 5 6 . 5 | 3 1 . 0 0 5 |
Wij zullen van de- zen a- vond nog
|| 6 7 2 1̣ 7 6 | 5 . . . 0 5 | 1̣ . 5 6 . 5 |
drinken den koe- len wijn; den wijn uit zil- vren
|| 3 1 . 0 0 5 | 6 7 2 1̣ 7 6 | 5 . . . 0 5 |
schalen en 't bier- ken uit een ge- las Wie
|| 1̣ . 5 6 . 5 | 3 1 . 0 0 5 | 6 7 2 1̣ 7 6 |
zal 't zoo duur be- talen? dat daar ge- dron- ken
|| 5 . . . 0 0 ||
was. (uitroep:) Koeoe! Koeoe!

14. Op de wijze van 't voorgaande verhuislied: « Zoo nen boer is geld weerd » zong moeder dikwijls van den klepperman, die 's nachts den ronde deed door de gemeente en met zijn klepper of ratel elke halve uur signaal gaf, en zoo 't bewijs leverde dat hij waakte over de stede. (cf. de functie van onzen torenwachter).

|| 2 . 3 4 5 | 6 2̣ | 6 . 5 4 3 | 4 3
Klep- per man van el- ven; 't is nog geen en dag, dag.
|| 2 0 | 2 . 3 4 5 | 6 2̣ | 6 . 5 4 3 | 2
dag. Klep- per- man van el- ven, 't is nog geen en dag.
|| 0 4 4 | 6 4 2 4 | 6 4 2 ' 4 4 | 6 4
En de handjes die gaan lap, lap, lap; en de voet- jes

|| 2 4 | 6 4 2 0 | 2 . 3 4 5 | 6 2 |
 die gaan trap, trap, trap. Klep- per- man van el- ven,
 || 6 . 5 4 3 | 2 0 ||
 't is nog geen dag.

N. B. Bij dit liedje werd het handgeklap en het voetengetrap-
 pel niet vergeten op de woordjes: « lap, lap, lap. — trap, trap,
 trap ».

15. Op dezelfde melodie:

|| 2 . . 4 4 4 | 6 . . 2 . . | 6 . 5 4 . 3 |
 Drij vetteltjes ko- ren en daar nog een
 || 4 . 3 2 . 0 | 2 . . 4 4 4 | 6 . . 2 . . |
 klets- ken bij; loecht over de spo- ren
 || 6 . 5 4 4 3 | 2 . 0 ||
 en zoo naar de Ma- rei.

Dit werd echter ook op de volgende wijze gezongen:

|| 2 . . 3 3 3 | 4 . . 6 . 0 | 2 . 2 3 . 3 |
 Drij vetteltjes ko- ren en daar nog een
 || 4 . 4 3 . 0 | 2 . . 3 3 3 | 4 . . 6 . 0 |
 klets- ken bij; loecht over de spo- ren
 || 2 . 2 3 2 3 | 2 . 0 ||
 en zoo naar de Ma- rei.

Een vetteltje (elders een veetel) is een kleine graanmaat,
 waarvan ik nog door niemand den juisten inhoud hoorde bepa-
 len. Enkel vernam ik dat 40 veetels gelijk is aan een meuken of
 een muuk, nl. een houten kuip van bepaalden inhoud, met rechte
 duigen; op andere plaatsen ook een mandje.

Een kletsken: nog een toemaatje, een kleine hoeveelheid.

Loecht: licht, gezwind, zwierig.

De Marei: de Meierei in Noord-Brabant.

16. Op de wijze van pindjob (zie hooger: Zeeltje springen nr 14) werd ook gezongen, terwijl moeder het kind op haren schoot deed dansen:

Moeder, ik heb mee Anna gedanst
in den kelder — in den kelder;
Moeder, ik heb mee Anna gedanst
in den kelder op zijn fransch.

(Anna of Janna = Hadriana, of Janne Jan, dat kwam in de uitspraak niet duidelijk voor).

17. Het liedje van « den uil » dat in den Vlaamschen Zanger III met 4 strofen en in V met 8 strofen, en telkens met een andere melodie voorkomt, hoorde ik te Turnhout nooit anders dan met de volgende 5 strofen op de hierna vermelde zangwijze:

	0 0 2	2 . 2		5 . .	7 . .	6 6 6		7 . .
	1.	Den uil	die	in	den	perenboom	zat,	
	0 0 2	2 . 2		5 . .	7 . .	6 6 6		7 . .
	den	uil	die	in	den	perenboom	zat,	
	0 0 7	2 2 2 2	2 . 7		1 . 1	1 . 1		
	en	bo-	ven	zijn	en	kop,	daar	zat een kat, van
	7 . 7	2 2 7		7 . 6	6 . 2		7 . .	1 . .
	fa-	la-loc-	de-ri	fa-	la-la.	Den	uil	vi-
	2 . 0	3 . .		2 . .	4 . .		5 . 0	
	vat;	den	uil	vi-	vat.			

2. Toen keek dat uiltjen eens naar omhoog;
en de kat die krabden hem in zijn oog.
3. Toen viel dat uiltjen al op den grond;
't werd opgeraapt van eenen hond.
4. Men droeg dat uiltjen naar den doctoer;
Mijnheer doctoer kwam zelf ervoor.
5. Ze zetten het uiltjen op eenen stoel,
en gaven hem een pijpken in zijn smoel.

18. || $\overline{0 \ 2 \ 2} \mid \overline{5 \ 5 \ 5 \ 6 \ 6} \mid \overline{5 \ 5 \ 2' \ 2} \mid$
 Gin- der achter aan 't kruis ka- pel- le ke, daar

|| $\overline{3 \ 2 \ 3 \ 4} \mid \overline{5 \cdot \ 0 \ 2} \mid \overline{5 \ 5 \ 6 \ 6} \mid \overline{5 \ 5}$
 woont nen ho- ve- nier. Ik trok al aan zijn belle-

|| $\overline{2 \ 2} \mid \overline{3 \ 2 \ 3 \ 4} \mid \overline{5 \cdot \ 0 \ 5} \mid \overline{5 \cdot \ 2' \ 5} \mid$
 ken en 'k vroeg ne li- ter bier. Vier u- ren: vier

|| $\overline{5 \cdot \ 2' \ 5} \mid \overline{5 \cdot \ 2' \ 5} \mid \overline{6 \cdot \ 0 \ 5} \mid \overline{5 \cdot}$
 u- ren. Wie zee- get? De meid! Waar is

|| $\overline{2' \ 5 \ 5} \mid \overline{5 \cdot \ 2' \ 5} \mid \overline{5 \ 5 \ 2 \cdot \ 0} \mid \overline{5 \cdot \ 5 \ 5} \mid$
 ze? In de keu- ken. Wat doe ze daar? klein fri- ka-

|| $\overline{5 \ 5 \ 5 \ 5 \ 5} \mid \overline{5 \ 5 \ 5 \ 5} \mid \overline{6 \ 0 \ 5 \cdot} \mid \overline{6 \cdot}$
 delle- kes maken. Klopt eens op de deur: bon zoer

|| $\overline{2 \cdot} \mid \overline{5 \ 0} \parallel$
 me- sjeu!

Het kruiskapelleke staat op den hoek recht voor 't kerkhof;
 in de nabijheid daarvan is er een hovenierderij.

Dit liedje werd ook in groep door kinderen gezongen.

19. || $\overline{1 \cdot \ 7} \mid \overline{6 \ 6 \ 6 \ 5 \ 6} \mid \overline{7 \cdot \ 0 \ 7 \cdot \ 6} \mid$
 Glo- ri- an- tje zoo zwart als roet, ging eens

|| $\overline{5 \ 5 \ 6 \ 7} \mid \overline{1 \cdot \ 0 \ 1 \ 7} \mid \overline{6 \ 6 \ 6 \ 6 \ 7 \ 1} \mid$
 wandlen zonder hoed. En het zon- ne- ken scheen op zijn

|| $\overline{2 \ 2 \ 2 \ 2 \ 2} \mid \overline{1 \cdot \ 6 \ 7 \ 5} \mid \overline{4 \ 4 \ 4 \ 0} \parallel$
 bol- le- ken; en het droeg een pa- ra- sol- le- ken.

2. Gloriantje, zoo wit als krijt,
 ging eens wandlen op den dijk;
 en het zonneken

N. B. Den dijk: zie aanmerking bij: Zeeltje springen, nr 4.
 Tusschen de kwelvertelsels (nrs. 144 - 163)• in Vlaamsche

Vertelselschat II van Victor De Meyere, komt de eerste stroof voor van « Gloriantje », opgeteekend te Antwerpen; — eveneens « het aapke » dat hier volgt, door hem opgeteekend te Arendonck, te Mechelen en te Diest, mits een kleine variante.

20. || 0 2 2 2 5 | 7 7 0 7 1 7 | 7 6 0 2
 En daar zat een aapke al op een blokske; al

|| 2 2 4 | 6 . 6 7 6 | 5 0 2 2 5 | 7 7
 achter ons moeders keuken- deur. En 't had een kotje

|| 0 7 1 7 | 7 6 0 2 2 2 4 | 6 6 0 6 7 6 |
 al in zijn rokske; en daar stak dat aapke zijn steertje

|| 5 0 0 ||
 deur.

21. Bij Victor De Meyere (ibid) vinden nog vele varianten van het volgende kwelvertelsel, over heel de Antwerpsche Provincie verspreid. Terwijl moeder haren kleuter op den schoot heeft en 't vertelselken zacht fluistert, houdt ze den wijsvinger der rechterhand mysterieus omhoog ongeveer ter hoogte van het gelaat, naar het kindje toegekeerd, en geeft daarmee heel den duur van de eerste drie regels in zachte beweging de maat aan; op 't einde van den vierden regel pakt ze het kindje bij zijn oor.

Ik zal eens iet vertellen,
 van zoete Pieternele;
 maar ge moget niet verklappen,
 of ik zal 't aan uw ooren lappen.

22. Knippe, knippe tangeske,
 wien is er dood?
 Een ouw grijs menneke
 gebakken in zijn brood,
 gebrouwen in zijn bier;
 en na komt dat ouw grijs menneke
 van ze leven nie meer hier.

N. B. Onder het zeggen van dit rijmke, bootste moeder op het rythme van de woorden met den wijsvinger en den middelvinger der beide handen het knippen na van een schaar.

23. Op den bibbelabomschen berreg,
staan der bibbelabomsche huizen;
in die bibbelabomsche huizen
wonen bibbelabomsche menschen;
en die bibbelabomsche menschen
hebben bibbelabomsche kinderen;
en die bibbelabomsche kinderen
eten bibbelabomsche pap
met nen bibbelabomschen lepel
uit nen bibbelabomschen ketel.

24. Het volgend beiaardliedje kon de aandacht der kleuters trekken op den « rammel » die den slag van het uur, het halfuur en het kwartier op den Turnhoutschen toren voorafgaat; het werd ook gezongen ter gelegenheid van den slag op de huisklok.

Lodew. Mortelmans geeft er een bewerking van in nr. 10 van zijn « Vlaamsche Volksliederen voor de jeugd ». uitg. Voor God en 't Volk: Huidevettersstraat 21, Antwerpen).

|| 4. 5 | 6 4 4 0 4. 5 | 6 4 4 0 6. 7 |
Bomme- ling, ting, ting; bomme- ling, ting, ting; en ik

|| i . 2 | 1 7 6 5 | 5 . 4 0 4. 5 | 6 4 4 0
speel den beiaard op den to- ren. Bomme- ling, ting, ting;

|| 4. 5 | 6 4 4 0 6. 7 | i . 2 | 1 7 6 5 |
bomme- ling, ting, ting; en zoo laat ik mij van ver- re

|| 5 . 4 0 4. 5 | 6 4 4 0 4. 5 | 6 4 4 0
hooren. Bomme- ling, ting, ting; bomme- ling, ting, ting;

|| 6. 7 | i . 2 | 1 7 6 5 | 4 . 0 0 ||
en ik speel een hoog al- machtig ding.

25. *Moeders naailied.*

Om reden van 't vele werk kon moeder maar niet altijd haar naad stilleggen: dan zong ze om haar kindje te paaien:

|| 5 5 5 2 | 5 6 7. | 7 6 6 6 6 0 |
Naald en draad is altijd goed; vin- gerin- ger- hoed,

|| 7 5 5 5 5 0 | 5 5 5 2 | 5 6 7 . |
vin- gerin- ger- hoed. Naald en draad is al- tijd goed;

|| 2 2 2 2 | 5 0 ||
vinge- ringer- hoed. (= vingerhoed).

Dit liedje werd ook menigmaal in 't zeeltje gesprongen.

26. *Twee regenliedjes:*

|| 0 6 | 6 4 6 | 6 4 4 | 5 5 6 6 |
Het regert, het regert, de pannen weurre

|| 2 0 4 5 | 6 6 4 4 | 6 6 4 4 4 | 5 5
nat; en der ko- men twee be- gijntjes aan, en ze schuiven

|| 6 6 | 2 0 ||
oep heur g...

27. || 5 5 6 6 | 5 5 2 0 |

Reger, reger, over- gaan;
laat de kindekes schole gaan.
Waar gaan ze scho- le?
Op de groote Mert! (uitroep)
Wie zal ze lee- re,
Onze lieven Hee- re,
Wie zal ze ont- hou- we.
Onze lieve Vrou- we,
Zet ze in een huk- ske, (hoekske)
Geeft zêe pepere- kuk- ske,

|| 5 5 5 4 | 6 0 2 2 | 3 3
5 5 5 5 5 5 |
Geeft ze e fleschke wijn; en dan zullen de kin- dekes

|| 6 5 ||
wijs zijn.

29. $\parallel \quad \overline{5} \quad \overline{6} \mid \overline{5} \quad \overline{2} \mid \overline{5} \quad \overline{5} \quad \overline{6} \quad \overline{6} \mid \overline{5} \quad \overline{2} \mid \overline{5} \quad \overline{5}$
 Handjes draaien, koeke- bakke vlaaie. koeke-
 $\parallel \quad \overline{5} \quad \overline{4} \mid \overline{6} \quad \overline{0} \mid \overline{0} \quad \overline{2} \quad \overline{2} \mid \overline{5} \quad \overline{5} \quad \overline{5} \quad \overline{4} \mid \overline{6} \quad \overline{6} \quad \overline{2} \parallel$
 bakke visch; en ge kunt het niet ge- looven, hoe
 $\parallel \quad \overline{6} \quad \overline{6} \quad \overline{6} \quad \overline{6} \mid \overline{5} \quad \overline{0} \parallel$
 lek- ker dat dat is.

N. B. — Onder het zingen van dit liedje had moeder het kindje vlak voor haar zitten: beide handen, werden omhoog gestoken op de hoogte van het gelaat, met het binnenste der hand naar vóór; en dan plots gedraaid op elken tijd der maat. De melodie van de laatste helft is maar bij benadering opgegeven: die tekst werd eerder gezegd dan gezongen.

29. Plek!
 ging naar de mert, (= markt)
 koopt e koeike,
 een bitje lever, (= beetje, kleine hoeveelheid).
 een bitje pens:
 da's goed veur ne zieke mensch.

N. B. — Heel vlug opzeggen met een goeie rust achter elk regeltje, en een sterken klemtoon op elk laatste woord terwijl ze telkens ééns vinnig in de handen klapt. Onder het laatste regeltje (klemtoon op: goed) wordt het kindje met wijs- en middelvinger boven op de borst gekitteld om het te doen lachen.

30. *Het kaartspel.*

De kaarten werden op orde gestoken, en terwijl ze één voor één werden omgekeerd en met het nummer naar boven op tafel gelegd, van haas, heer, dam, tot één, zei de gever:

Haas, haas roebedoebedaas!
 Heer — pimpeer!
 Ei, vrouwke (die kaart ofwel 't kindje zelf werd gestreeld).
 Weg, zot! (die kaart hevig van kant gestooten).
 Tien! — Hedde geen zotten met bellen gezien?
 Ja mijnheer, wel vijftien!
 Negen! — kwam hem tegen.

Acht! — stond op de wacht.
 Zeuve! — ging naar Leuven.
 Zes! — trok zijn mes.
 Vijf! — sloeg zijn wijf.
 Vier! — ging naar Lier.
 Drij! — stond in de wei.
 Twee! — zei van neeë.
 Een! — stond alleen.

31. Soms werd er ook als volgt geteld, te beginnen van één:

Eén — brak zijn been.
 Twee — zet het aaneen.
 Drij — ging voorbij.
 Vier — ging naar Lier.
 Vijf — sloeg zijn wijf.
 Zes — trok zijn mes.
 Zeuve — ging naar Leuven.
 Acht — stond op de wacht.
 Negen — kwam ze tegen.
 Tien — had ze gezien.
 Elf — was 't manneke zelf.
 Twaalf — met nen boterkeurf.
 Dertien — sprong over de haag.
 Veertien — scheurde zijnen kraag.
 Vijftien — sch... in zijn broek.
 Zestien — moest het uitlekken.

N. B. — Twaalf en de volgende getallen bleven dikwijls weg.

32. Hanske sch... in 't haverenkaf
 en de keuteltjes waren pruimen;
 en hij pakten een blad
 en hij veegde zijn g...,
 en hij lekte vingers en duimen.

33. || 5 5 6 6 | 5 5 2 ' (2) |
 Onder de brug, daar lee wat zand;
 trekt er mee, naar En- ge- land, van
 En- ge- land naar Spani- ë;
 appeltjes van O- rani- ë;

|| 5 5 5 4 | 6 6 6 ' 2 | 5 5 5 4 |
pe- ren van den hoogen boom. Die 't meeste gouden
(noten boom;

|| 6 6 6 ' 2 | 5 5 6 2 | 5 0 2 | 5 5
spellekes heeft, die heeft de gouden kroon. De gouden

|| 6 6 | 5 2 ' 2 | 5 5 6 6 | 5 2 ' 2 |
kroon in vie- ren; de meisjes gaan naar Liere; de

|| 5 5 5 4 | 6 0 | 5 5 5 5 | 6 2 5 ||
jongens blijven thuis. Piep! zei de muis in 't zomerhuis.

N. B. — Engeland duidt hier niet op de wijk gelegen langs-
heen den steenweg van Turnhout naar Weelde-Statie; dat is klaar
af te leiden uit de vermelding van Spanje in den volgende regel.

34. 's Avonds voor dat het slapen moest, kreeg het dutske nog
een buikje vol pap; maar eerst werd het slapensgereed gekleed en
werd het nog wat geschommeld en vertroeteld op moeders schoot
onder het zingen van:

|| 4 . 4 4 4 4 | 5 . 2 2 2 2 | 3 . 3
1. An- ge- lin- ne- ke, koopt e kin- ne- ke met de

|| 2 . 3 | 2 . . 1 . . | 4 . 4 4 4 4 | 5 . 2
vas- ten- a- vond; An- ge- lin- ne- ke, koopt e

|| 2 2 2 | 3 . 3 6 . 5 | 4 . . 0 || 1 . .
kinne- ke met de kar- na- val. Wij

|| 1 . 1 | 1 . 1 6 . 5 | 4 . | 1 . 0 | 2 . .
zijn ge- zwo- ren ka- me- ra- ten; Wij

|| 2 2 2 | 4 4 4 3 . 2 | 2 . | 1 . 0 | 4 . .
zullen me- kande- ren nooit ver- la- ten; Wij

|| 4 . 4 | 4 . . 3 4 | 5 2 2 2 | 2 . 0 |
zijn bij- een, en wij blij- ven onder- een;

|| $\overline{3 \cdot \cdot}$ $\overline{3 \ 3}$ | $\overline{3 \ 3}$ $\overline{6 \cdot \ 5}$ | $5 \cdot$ | $\overline{4 \cdot \ 0}$ ||
 Wij zullen nooit geen ru- zie ma- ken.

2. Hop, Marianneke,
 Spelemanneke,
 laat Marianneke dansen.
 Hop, Marianneke,
 spelemanneke,
 laat Marianneke staan. (variant: gaan).
3. Pap in 't penneke (= panneke)
 veur da menneke (= manneke)
 't moet zijnen bek maar houwen.
 Pap in 't penneke,
 veur da menneke,
 daarmee naar de wieg!

N. B. — De tweede stroof, aan de uitspraak te hooren, zou van Antwerpsche afkomst kunnen zijn; te Turnhout werd ze nochtans dikwijls — in Antwerpschen tongval — tusschen de twee andere, hier opgenomen strofen in (en deze in Turnhoutsche uitspraak — meegezongen. Diezelfde tweede stroof, komt ook afzonderlijk voor en nog in een « potpourri » over Vastenavond; en dan heeft ze de volgende melodie; in denzelfden rythmus als de hoogere, maar sterker geaccentueerd bij den zang:

|| $\overline{6 \cdot \ 4 \ 4 \ 3 \ 4}$ | $\overline{6 \cdot \ 4 \ 4 \ 3 \ 4}$ | $\overline{5 \cdot \ 5}$
 Hop! Marianne- ke, spe- le- man- ne- ke, laat Ma-
 || $\overline{1 \ 1 \ 1}$ | $\overline{6 \cdot \cdot \ 4 \cdot \cdot}$ | $\overline{6 \cdot \ 4 \ 4 \ 3 \ 4}$ | $\overline{6 \cdot \ 4}$
 rian- ne- ke dan- sen. Hop! Ma- rianne- ke, spe- le-
 || $\overline{4 \ 3 \ 4}$ | $\overline{5 \cdot \ 5}$ $\overline{1 \ 1 \ 1}$ | $\overline{4 \cdot \cdot \ 0}$ ||
 manneke, laat Ma- rianneke, staan.

35. Zotte Nelles (: Nelis, Cornelius).

|| $\overline{0 \ 1}$ | $\overline{4 \ 4 \ 4 \ 4 \ 4 \ 1}$ | $\overline{4 \ 5}$ | $\overline{6 \ 6 \ 5 \ 5}$
 Daar was eens ne zot- te Nel- les en hij wou me niet ver-
 || $\overline{4 \ 0 \ 6}$ | $\overline{5 \ 4 \ 3 \ 4}$ | $\overline{5 \ 6 \ 5 \ 4}$ | $\overline{3 \ 2 \cdot \ 2 \ 1}$
 staan. Hij meenden op zijn sokken naar den hemel te gaan.

$\parallel \overline{0\ 1} \mid \overline{5\ .\ 5} \overline{5\ 6} \overline{x\ 0\ x} \mid \overline{6\ 6} \overline{1\ 6} \overline{5}$
 Maar On- ze lieven Heer, dien al- les hoort en ziet,

$\parallel \overline{0\ 1} \mid \overline{x\ x\ x\ x} \overline{6\ 6} \overline{6\ x} \mid \overline{6\ 5} \overline{4\ .} \overline{1\ 4}$
 be- geerde zot- te Nel- les in den he- mel niet. Van

$\parallel \overline{3\ 4} \mid \overline{2\ 2} \overline{2\ .\ 4} \overline{3\ 4} \mid \overline{1\ 1\ 1} \overline{0\ 1} \mid$
 fal- de- ra- sa- sa; van fal- de- ra, sa, sa. Be-

$\parallel \overline{4\ .\ 5} \overline{6\ .\ x} \mid \overline{1\ x} \overline{6\ 5} \overline{4\ 1} \mid \overline{4\ .\ 0\ 0} \parallel$
 geer-, de zot- te Nel- les in den he- mel niet.

36. *De Weaver.*

$\parallel \overline{0\ 4} \mid \overline{x\ x} \overline{1\ 2} \mid \overline{x\ 6} \overline{5\ 4} \mid \overline{x\ x} \overline{6\ x} \mid$
 Kom nu eens gauw kij- ken; ne wever in de

$\parallel \overline{1\ 0\ 4} \mid \overline{1\ 2} \overline{1\ x} \mid \overline{6\ 5} \overline{4\ 2} \mid \overline{1\ x} \overline{6\ 5} \mid$
 flesch! Ge zult er wel van sch... ten; Hij weeft zijn eigen

$\parallel \overline{4\ 0} \mid \overline{2\ 4} \overline{2\ 4} \mid \overline{x\ x} \overline{6\ 0} \mid \overline{1\ 3} \overline{1\ 3}$
 bef. Al- les gaat er rif en gauw: al- les gaat er

$\parallel \overline{6\ 5} \overline{4\ 0} \mid \overline{x\ x} \overline{x\ x} \mid \overline{2\ 2} \overline{x\ x\ x} \mid \overline{1\ 1}$
 rif en gauw; al- les gaat er rif en gauw, en de tijk zie

$\parallel \overline{6\ 6} \mid \overline{x\ .\ 0} \parallel \overline{2\ 4} \overline{2\ 4} \mid \overline{x\ x} \overline{6\ 0} \mid \overline{1\ 3}$
 wit en blauw. Zeu- ven wevers veur ne sjou; zeuven

$\parallel \overline{1\ 3} \mid \overline{6\ 5} \overline{4\ 0} \mid \overline{x\ x} \overline{x\ x} \mid \overline{2\ 2} \overline{x\ x\ x} \mid$
 we- vers veur ne sjou; zeuven wevers veur ne sjou, en ge

$\parallel \overline{1\ 1} \overline{6\ 6} \mid \overline{x\ .\ 0} \parallel$
 krijgt ne spoelder toe.

N. B. — Bef = gesteven wit linnen speekseldoekje dat men de kinderen aanbindt (fr. bavette); — ook afhangend halslapje bij sommige geestelijken.

Rif = synon. van gauw, vlug?

De tijd ziet wit en blauw d.i. geruit.

Zeuvén wevers veur ne sjou, d. i. voor een vijftienstuk. De wevers stonden bekend voor groote gierigaards: (ze waren zoo gierig dat hun voedsel om zoo te zeggen uitsluitend bestond in het aflikken van de stesselpap, d. i. van de stijve dikke stijfselpap, waarmee ze hun geweven tijd insmeerden om ze stijf en glanzend te maken), daarom ook werden ze aanzien voor nietswaardige menschen.

Spoelder: die de geweven tijd moet spoelen om ze helder, klaar te krijgen; — wiens taak het is den draad op een spoel of bobijn te winden.

37. *Kleine Jan.*

|| 0 1 | 4 4 4 6 | 1 2 6 5 | 4 4 |
 1. Als kleine Jan kwam van den akker, (gemom-
 mel), Als kleine Jan kwam van den
 || 4 6 2 | 1 6 5 1 | 4 4 4 6 | 1 2 |
 akker, was de kat met den biefstek weg; was de kat met den
 || 6 5 | 2 2 2 3 4 | 3 2 1 . | 2 2 6 6 1 |
 biefstek weg.

2. Op wien zal het nu Jantje steken,
 op de moeder of op de kat?

2. 'k Zal 't maar op ons moeder steken;
 anders krabt ze met haren poot. (ze = de kat, na-
 tuurlijk).

38. In moeders repertorium hoort ook thuis dit simpel oud kerst-
 liedje, dat met zooveel innigheid en godsvrucht gezongen werd, en
 dat in zuiverheid van melodie dicht bij onze middeleeuwsche kerst-
 liederen staat.

|| 2 4 | 6 . 6 5 . 4 | 4 3 . 0 2 4 |
 1. Alder- hoogsten, hier be- ne- den in een

|| 6 . 6 5 . 4 | 4 3 . 0 4 5 | 6 7 1 |
 stal- le- ken aan- be- den! Is het mo- ge- lijk.

|| 2 1 7 | 6 6 6 6 | 7 6 5 4 3 | 2 . 0 0 ||
 groo- ten God: gelijk be- slo- ten al in een slot.
 (variante: dit kot.)

2. Tusschen twee stomme beesten,
 want gij zijt den aldereersten; (= eerste, waardigste).
 want gij zijt die den koning zijt
 en die voor ons in een kribbeken leyt.
3. Ziet de herderkens daar eens komen:
 't Is den Heer al van hierboven;
 't Is den Heer niet maar het Kind
 dat Maria in de doekskens windt.
4. 't Is 't geluk van alle menschen,
 dat wij hebben dat wij wenschen;
 en wij wenschen u allegaar
 enen zaligen nieuwejaar.

N. B. — De derde stroof maakt onderscheid tusschen God den Vader, d.i. de Heer van hierboven, en God den Zoon, d.i. het kindje in de kerstkribbe.

Vierde stroof: dit kindje is het geluk, de bron van geluk voor alle menschen; aan dit kindje is het te danken dat onze wenschen en verlangens naar geluk kunnen verwezenlijkt worden.

D. G.

Inhoud.

	Blz.
Voorwoord	3
1. Het kinderrepertorium	5
1. Aftelrijmkes	6
2. Zeeltje springen	12
3. Gelegenheidsliedjes	21
4. Allerhande spelen	27
2. Wat de vaders en moeders voor hun kinderen zongen .	42
3. Inhoud	63
